ИЗВЕСТИЯ НА МУЗЕИТЕ ОТ ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
REPORTS OF THE MUSEUMS IN SOUTH BULGARIA

1975, том I, с. 39—87 Постъпила на 29. IV. 1975
1975, vol. I, p. 39—87 *Enlisted on 29. IV. 1975*

ТРАКИЙСКИ МОГИЛНИ НЕКРОПОЛИ В ПАНАГЮРСКИТЕ КОЛОНИИ ПРИ ГР. ПАНАГЮРИЩЕ

АЛЕКСАНДРА ДИМИТРОВА и НЕДЯЛКА ГИЗДОВА

THRACIAN HILLOCK NECROPOLISES IN THE PANAGYURISHTE CAMPS AT THE TOWN OF PANAGYURISHTE

ALEXANDRA DIMITROVA and NEDYALKA GIZDOVA

ABSTRACT. The work represents a generalized study based on the results from excavations of hill necropolises carried out in the region of Panagyurishte Camps in 1963, 1964 and 1966. The chronological boundaries of the necropolises as well as the culture of this region is characteristic for the end of the III rd and the beginning of the IInd c. B. C. It is mostly founded on local traditions but foreign influences are also traced. The necropolises belong to the native Thracian population. The tomb stock refers to the early Iron age.

Град Панагюрище е разположен сред малка котловина в южните склонове на Същинска (Панагюрска) Средна гора по най-горното течение на р. Луда Яна. Панагюрска или Същинска Средна гора е най-високата и най-широка част на Средна гора. Тук се намират върховете Богдан (1604 м), Буная (1572 м), Братия (1519 м), Вълк (1245 м) и др. Северните склонове са стръмни, дълбоко прорязани от притоците на реките Стряма и Тополница и покрити с вековни букови гори. Южните ѝ склонове са доста обезлесени, полегати и се спускат постепенно към Горнотракийската низина, като свършват с Овчите хълмове (506 м). Оттук водят началото си реките Луда Яна и Пясъчник. По-достъпна е по долините на реките, поточетата и котловините.[1]

В седловината Медет е разположено летовището «Панагюрски колонии» — «Г. Димитров» (1050 м).

Със своите девствени гори, удобни за лов, полезни изкопаеми и минерални извори, обширни пасища, удобни за развитие на скотовъдството, както и благоприятния климат, Панагюрска Средна гора е привличала много племена и народи от най-дълбока древност. За това говорят много-

бройните останки от крепости. По-добре са се запазили Медетското и Циганското кале, калето над Маслови ливади, Душковченското, Мулейското и Койчевото кале.[2]

По цялата хълмиста верига на Средна гора са разпръснати стотици надгробни могили. Системни археологически разкопки за тяхното проучване не са правени, но ние притежаваме достатъчно подробно описание за тях и характера им в Пирдопското, Златишкото, Панагюрското, Клисурското и Карловското поле, както и публикации на случайно разкопани некрополи.[3] Най-цялостна представа обаче за погребалните обичаи, бита и материалната култура на населението в района на Средногорието ни дадоха археологическите проучвания край Панагюрските колонии.

Във връзка със строителството на някои обекти бяха започнати спасителни разкопки на могилните некрополи, намиращи се в района им и подлежащи на унищожение. Разкопките започнаха през 1963 г. и продължиха през 1964 и 1966 г.[4]

Открити бяха 7 могилни некропола с 46 надгробни могили, от които са разкопани 5 некропола с 30 могили. Могилите бяха разпръснати на групи в северозападния край на Панагюрските колонии в м. Турските поляни,

Могилите са групирани по няколко на едно място поради планинския характер на местността и вероятно са принадлежали на отделни пръснати наоколо махали. Те са високи от 0,30 до 2,00 м, с диаметър от 5 до 14 м. Натрупани са от камъни и пръст, а отгоре с тънък хумусен пласт. При някои от тях периферията е ограничена с пръстен от набити камъни (некр. 6, мог. 6, табл. XXIV). При други този пръстен огражда огнището или самото погребение (некр. 5, мог. 9 и некр. 6, мог. 7, табл. XIX). В планинските райони, където могилите са ниски, малки и натрупани от камъни, този пръстен е загубил своето практическо предназначение. За пръв път в Тракия каменни пръстени са открити при долмените, където те обграждат камерата.[5] По-късно те се появяват при некрополите от Добрина,[6] Професор Златарски, Варненско,[7] Мезек, Свиленградско,[8] Гела в Родопите,[9] Езерово, Първомайско,[10] Дебнево, Троянско,[11] Батак[12] и др. Най-често обаче те обграждат могилите през младожелязната епоха в планинските и полупланинските райони.[13]

Всички погребения от разкопаните некрополи са извършени чрез трупоизгаряне. Трупът е бил полаган направо върху кладата и погребението е било извършвано върху огнищата. В три случая са засвидетелствувани ями, върху които е натрупвана кладата. Погребенията принадлежат на мъжки и женски индивиди. Погребалният инвентар са състои от остри железни мечове, копия, криви железни ножове, предмети от конско снаряжение, фибули от желязо и бронз, железни колани, гривни, бронзови пластинки от ризница, глинен прешлен. Безспорно най-масовият материал е керамиката. Погребалният инвентар не е особено богат, както и при другите некрополи, принадлежащи на латенската епоха, намерени на други места в България, затова пък е твърде характерен и допринася за изясняването на въпроса за етническата принадлежност на носителите на тази култура.

Керамиката е работена на ръка и на грънчарско колело. Намерени бяха фрагменти от съдове със светлосив цвят. От тях можахме да възстановим изцяло само една купа, а втора частично, с конусовидна форма и пръстеновидно столче (табл. VIII,$_{12}$ и III,$_{4}$). Устието е очертано от два релефни пръ-

стена с дълбок жлеб между тях. След изпичането те са получили типичния за Тракия през латенската епоха сив цвят. Глината съдържа много едри песъчинки, има лесно ронлива и лоша фактура. Частично бяха възстановени две гърнета със светлокафяв цвят и широко отворени устия, вертикални обли дръжки (табл. I,$_3$ и II,$_2$). Както паниците, така и гърнетата преди поставянето им в погребението като дар на мъртвия са били употребявани за храна. Тези форми са много характерни за Тракия през латенската епоха.[14]

Другите фрагменти са дебелостенни съдове със сивокафяв цвят. Работени са на ръка от груба, лошо пречистена и изпечена глина. Повърхността на тези съдове е украсена с ленти, пресечени с коси нарези и чрез прищипване. При някои от тях цялата плоскост е разделена на неравни полета от кръстосването на релефните ленти. Там, където те се пресичат, има пъпковидни израстъци или езичести дръжки. Върху някои от съдовете лентестата украса е била нанесена във вид на вълнообразни линии. Запазени са значителен брой фрагменти с дръжки. Те биват езичести, пъпковидни, дъговидно извити и плътно прилепени до стените на съда и вертикални. Една от дръжките е украсена на лицевата страна с коси чертици, наподобяващи рибена кост (табл. XXI,$_2$).

С всичките си белези — цвят, форма, фактура на глината и начин на изработването, керамиката от некрополите на Панагюрските колонии представлява продължение на една местна традиция, засвидетелствувана в многобройни тракийски некрополи от по-ранната епоха.[15] Важното в случая е, че сега я откриваме на юг от Балкана, където тя се среща по-рядко.

Съдовете са били хвърлени в огнището, предварително натрошени, а някои пробити (табл. VIII,$_1$). Този обичай е бил широко разпространен през античността на много места, в това число и в Тракия. Той продължава и през младожелязната епоха и се документира почти във всички некрополи и гробни находки от това време.

Находките, с които намираме керамиката (фибули, железни колани, копия), ни позволяват да я датираме в средата на II в. пр. н. е. Глинените урни намират тесни паралели с керамиката от латенските некрополи в Румъния[16] и се отнасят към същото време. Това показва, че през среднолатенската епоха тази керамика е била широко употребявана не само по двата бряга на Долния Дунав, но и на юг от Балкана.

По своята форма, украса и предназначение оръжията, битовите предмети и накитите намират своите най-близки аналогии в местни прототипове и в типични за младожелязната епоха комплекси. Оръжията са представени от копия, мечове, стрели и криви ножове. В некрополите при Панагюрските колонии бяха намерени три меча, от които един по-цялостно запазен двуостър железен меч, но силно разложен от ръждата (некр. 6, мог. 4), заедно с бронзови фибули, връх на желязна стрела, бронзови пластинки от ризница, железни халки и др. По своята форма (звънчевиден предпазител в основата на дръжката и странични успоредни ръбове по дължината на оръжието) той принадлежи към т. нар. келтски тип мечове, каквито са били широко употребявани на север от Балкана, особено в Северозападна България, от края на II—I в. пр. н. е.[17]

Няколкото добре запазени копия позволяват да се разграничат два типа. Към първия принадлежат копията със заострен ръб през средата (некр. 5, мог. 9, табл. XIX,$_{12}$, некр. 6, мог. 4, табл. XXIII,$_1$). Те са твърде

характерни за края на ранната желязна епоха в Панагюрския край. Десет копия от този тип са намерени в могилата Мрамор край гр. Панагюрище. Те се датират в края на IV и началото на III в. пр. н. е.[18] От некрополите, открити у нас, се вижда, че тази форма е доста по-ранна, но се задържа много дълго време.[19] Вторият тип копия (некр. 2, мог. 5, табл. XI,$_1$; некр. в м. Турските поляни, мог. 1, табл. I,$_1$) имат формата на издължен лист с плосък или леко очертан ръб през средата. Голям брой копия с тази форма, отнасящи се към къснолатенската епоха, произхождат от Северозападна България[20], Средногорието[21] и от Софийското поле[22]. По-рядко се срещат в находките от Южна България. Напоследък копие със същата форма беше публикувано от Старозагорско.[23]

Железен край на копие (ταδρωτηρ) беше намерен заедно с копието в могила 1 в м. Турските поляни (табл. I, 2) и некр. 2, 5 (табл. XI,$_2$). Първият има конична форма и затворена долна част, а вторият — цилиндрична форма и незатворена долна част.

Краища от копия са намерени в Башова могила в гроб от Плевен и в Тракийската гробница в с. Калояново, Сливенски окръг. Датират се в V—III в. пр. н. е.[24] От латенската епоха не ни е известно да са намирани.

Част от военното снаряжение са 19 железни нита (мог. 1, некр. 2, табл. VII,$_2$), намерени заедно с желязна гривна и фрагменти от керамика. Те имат формата на габъри с широко заоблена главичка и гвоздейче със завит край и са били използвани за прикрепване на щита или са били набивани на обувки. По форма нитовете заедно с целия погребален инвентар намират близка аналогия в находките от културната група Oder-Wartlu III, датирана по комплекса от находки към къснолатенския период *(C)*.[25]

Към същото време се отнасят намерените неотдавна умба на щит с нитове, латенски мечове заедно с тракийски тип юзда в погребение при селата Търнава и Софрониево, Врачанско.[26]

Друг предмет, често срещащ се в гробния инвентар на могилите, са кривите железни ножове (махайри). Те са представени от един единствен тип, чиято плавно извиваща се дъговидна част е най-широка в средата. Дръжката е била изтеглена направо от ножа. При ножовете (некр. 5, мог. 9, табл. XIX,$_2$; некр. в м. Турските поляни, мог. 4, табл. IV,$_1$) тя е запазена само в основа, а фрагментът от нож (табл. V,$_{2,3}$) ни представя самата дръжка с желязна обиколка, прикована с гвоздей. Обикновено лявата плоска страна на ножа е украсена в горната си част с една врязана линия, която върви по извития ръб на дъгата.

Ножове с такава форма и украса са открити в почти всички некрополи, принадлежащи на средно- и къснолатенската епоха в България.[27]

Конското снаряжение е представено само от една желязна юзда, съставена от двуделен зъбалец и лост (табл. XXI,$_1$). От двете страни на зъбалеца са нанизани по три масивни халки. Кнебелите са есовидно извити и са съединени с лост под зъбалеца. На тях са били поставени халки за превързването на поводите. Аналогични примери са намерени на много места в България, на север и на юг от Балкана, което даде основание на Р. Попов да ги охарактеризира като тракийски тип юзда.[28] Тя представлява по-късна модификация на гръцката юзда и се среща едновременно с келтийския тип.[29] За разлика от съседните балкански земи, където последната се среща много често, у нас нейната поява е рядко явление.[30]

Напълно сходни на юздата от Панагюрските колонии с по 3 халки са юздите от Баховица[32], Горна Малина[32], Каменно поле[33], Макоцево[34] и др.[35]

От некрополите в Панагюрските колонии произхождат 8 фибули — 3 железни и 5 бронзови, силно разложени от влагата. Те принадлежат на мъжки и женски погребения. Задният край на железните фибули е снабден със спирала от по три намотки. Предният край преминава в дълъг иглодържател, украсен с две големи кръгли топчета (табл. XXIV,₁). Железните фибули са масивни, с дължина 0,107 и 0,12 м. По тип те принадлежат към фибулите със «съставна конструкция» по схемата на Ян Филип. Характерни са за цяла Средна и Югоизточна Европа и се датират във II—I в. пр. н. е.[36]

У нас единственият известен и най-близък паралел е сребърната фибула от с. Крън, която има едно топче на лъка и билатерална спирала с 6 завоя на всяка страна.[37] Билатералните бронзови фибули с одебелявания на лъка не са съвсем рядко явление. Най-голям брой от тях са засвидетелствувани в къснолатенските некрополи от Северозападна България. Бронзовите фибули от Панагюрските колонии са два типа. Към първия тип се отнася фибулата с пластинка върху лъка, каквито са фибулите от Свещаре, Шуменски окръг,[38] и Орлея в Олтения.[39] Дъгата при тях представлява плоска ромбовидна пластинка, на която задният край преминава в спирала, а предният — в иглодържател. В нашия случай пластинката е прикрепена към лъка, направен от обло тел, който в задния си край прави също няколко спирални навивки.

По комплекса от находки, с които са намерени, тези фибули също датират от среднолатенската епоха.

Вторият тип фибули са съвършено прости по конструкция (табл. IV,₄.) Направени са от обло тел. Задният край на лъка минава в билатерална спирала, а предният с широко отворена дъга завива надолу във вид на жлеб за закопчаване на иглата. След това плътно се прилепва с издутата си част към лъка и се закрепва за него посредством малка пластинка. Последните принадлежат към среднолатенския тип фибули, тип *C* по Kostrzewcki, характерни за Средна и Югоизточна Европа (култура Unterweichsel).[40]

Сред находките от некрополите в Панагюрските колонии особено място заемат железните колани (табл. III,₁,₂,₃, IV,₂ и V,₄,₅). Те са най-често повтарящият се и най-интересният предмет на погребалния инвентар на разкопаните некрополи и са най-голямата колекция, известна засега в България. Железни колани бяха намерени в 6 могили с мъжки погребения. Съставени са от отделни елементи във вид на осморки, пристегнати в средата с железни или бронзови пластинки с дължина 0,03 м. Те са свързани помежду си с халкички. Освен това бяха намерени единични бронзови и железни халки с пластинки, които също са принадлежали на коланни апликации (табл. IV,₃ и XXIII,₂,₃).

По конструкция железните колани са извънредно прости. Биват два вида: колани, завършващи в единия си край с триъгълни плочки, и колани с плоска, неразчленена и елипсовидно издължена закопчалка (Gürtelhaken) тип 1ᵃ и 1ᵇ по Kostrzewski. И в двата случая украсата се състои от ситни точици върху плочките. Железни колани са ни познати още от две места в България. Първият от тях произхожда от Комарево, Врачански окръг.[41] Намерен е в погребение заедно с железен двуостър меч, железен връх на

копие с форма на лавров лист и широк ръб през средата, а също и тракийски тип юзда. Коланът е дълъг 0,32 м и завършва с две триъгълни пластинки, едната от които е отчупена. Съставен е от отделни звена, направени от объл железен тел със заоблени краища, покрити с широка пластинка, верижно свързани помежду си с халкички от плоска тенекия. Плочката е украсена в долния си край и горе с три пъпчици, ограничени с точици.

Вторият колан е намерен в могилно погребение в м. Градините край Стара Загора.[42] От него е запазено само едно звено от железния колан с форма на осморка, пристегната с широка пластинка. Въпреки това имаме достатъчно основание да го свържем с коланите от Панагюрските колонии. Осморката е прикачена към двуделна плоска тока, от която е запазена само едната част с форма на триъгълна плочка с дължина 0,135 м; към нея са били прикачени три железни пояса. Намерен е заедно с крив железен нож и желязно копие с форма на издължен лист с широк ръб през средата. Находката от Стара Загора обогатява формите на колани от този тип, произхождащи от България.

Най-близки и единствени паралели на железни колани от България са коланите от Корлателе в Олтения (Румъния).[43] Те са намерени също в метрополи от среднолатенската и къснолатенската епоха. Те са два вида: с триъгълни плочки и елипсовидно издължени закопчалки. Формата на звената е същата, както при коланите от България.

За пръв път железните колани се явяват през бронзовата епоха. Порядко се срещат през ранножелязната епоха. Като част от облеклото те стават характерен белег за културата на младожелязната епоха в цяла, Средна Европа.[44] Те биват два вида: мъжки и женски. Ян Филип смята че мъжките колани са правени от желязо, а женските — от бронз.[45] Хахман и някои други автори не споделят това мнение.[46] Женските колани се срещат много често и се отличават с богатата си украса.

По своя тип мъжките железни колани от Средна Европа са съвършено различни от нашите. Отделните звена, от които те са направени, представляват объл тел, завит в средата, в резултат на което се получава форма, подобна на осморки, с големи халки от двете страни.[47]

По-голяма близост откриваме в женските колани от Централна Европа, направени от железни осморки и пристегнати в средата с тънка бронзова пластинка. Тях Ян Филип разглежда като IV тип и ги отнася към среднолатенския период.[48]

Веднага трябва да отбележим, че железните колани от България и Румъния произхождат изключително от мъжки погребения. При тях телът е извит в двата края и притиснат с широка пластинка, поради което халкичките встрани са малки. Както се вижда, по своя тип и начин на изработване те образуват една съвършено обособена група. Засега ги намираме само на територията на България и Румъния в области с компактно тракийско население. Това ни дава основание да ги смятаме като една местна модификация на келтските железни колани от Средна Европа и да ги обозначим като тракийски тип колани.

В изработката на желязната тока (Gürtelhaken) се чувствува много по-силното културно влияние на Средна и Източна Европа. Д. Попеско[49] е склонен да види във формата на токите илирийско влияние, без да обяснява защо. Не бихме могли да не обърнем внимание на обстоятелството, че в обобщаващия труд на Й. Тодорович[50] за келтската култура в Юго-

източна Европа единственият железен колан от този тип, за който се споменава, е от Корлателе (Румъния).

Откриването на такъв значителен брой железни колани с толкова характерна форма едва ли е случайно. Те поставят важния въпрос за културните взаимоотношения с области, географски доста отдалечени от нашите земи. В своето основно изследване върху хронологията на младата желязна епоха Хахман[51] привлича огромен материал, от който се вижда какъв характерен белег са те в културата на Скандинавия, Средна Европа, респ. Средна и Източна Германия, северните области на Полша и Бохемия. Най-близка аналогия на елипсовидната едносъставна тока откриваме в културната група Odere-Warhte III *C* — среднолатенски период.[52]

Появата на железните токи и колани в нашите земи трябва да си обясним с влиянието и контактите на други народи, каквито са например келтите и бастарните.

През III в. пр. н. е. келтите достигат Долния Дунав и пресичат Тракия на път за Византион и Мала Азия. През първата половина на III в. пр. н. е. те основават държава в Източна Тракия, която поради нестабилния си политически характер и разнороден племенен състав[53] не могла да просъществува повече от 60 години. По същото време под натиска на келтите големи групи от бастарни се отправили от бреговете на Висла към устието на р. Дунав и Черно море. От този момент нататък в продължение на няколко века те многократно пресичали днешните земи на България в своите походи на юг към вътрешността на Тракия и Македония.[54]

Появата на нови елементи в културата на някои племена и народи по това време, като железните токи, се свързва от повечето специалисти с бастарните.[55] Но нито келтите, нито бастарните са оставили трайни следи в културата на местното население. Затова има основание М. Гарашанин, когато твърди, че в културата на балканските племена през младожелязната епоха има много сродни белези и че тя не може да бъде приписвана само на един етнически елемент.[56]

От некрополите при Панагюрските колонии произхождат две гривни, които са твърде различни по направата си. Първата от тях е изработена от объл железен тел без украса. В единия си край е сплесната с дупчица, а в другия е с кукичка за закопчаване (табл. $VII_{,1}$). Този вид гривни се появяват у нас през младожелязната епоха — *C*.[57] По-голям интерес представлява втората гривна, от която е запазена само част — единият изтънчен край. Тя е изработена от дебела бронзова пластинка и има съвършено проста украса от врязани кръгчета във всяко едно от очертаните с прищипване полета (табл. $XIII_{,4}$).

Паралели сред находките в България не ни са известни. Определена близост като тип откриваме в една гривна от Чехия, датирана в среднолатенската епоха.[58]

Хронологичните граници на археологичния комплекс Панагюрски колонии се определят от копията със заострен ръб през средата, които се датират в края на III и началото на II в. пр. н. е. Крайната дата на този комплекс се ограничава от железните елипсовидни едносъставни токи, които не излизат извън рамките на I век пр. н. е. По своя характер културната група Панагюрски колонии — Комарево намира своите найблизки паралели в некропола от Корнателе (Олтения). Тя се гради на местни традиции, но е повлияна от допира с културата на други племена

и народи. В съседните на България земи във формирането на тази култура оказват значително влияние келтските и германските племена.[59] Откритите в Южна България могилни некрополи от младожелязната епоха бяха обявени за келтски.[60] Но това гледище беше отхвърлено, тъй като през I в пр. н. е. обичаят да се правят могили не е характерен за келтите. Освен това откритият гробен инвентар не може да се свърже с последните, тъй като по това време келтите и тяхната култура са били асимилирани вече от местното тракийско население.[61]

Мнението на някои автори, най-силно изразено в няколко статии от Т. Герасимов за силно и трайно проникване на келтската култура и религия в България, не намира потвърждение в археологическите находки.[62] Главният и почти единствен аргумент на същия автор за келтския характер на тази култура са фигурите от талкошист с глава на кон или овен, които липсват в същинските келтски области на Централна и Югоизточна Европа. Днес той се оспорва от много автори.[63] Краткият престой на келтите в Тракия (малко повече от половин век) не е могъл да предизвика сериозни етнически и културни промени в живота на местното население.

Културата Панагюрски колонии, която е най-богато представена с находки от младожелязната епоха — *С* и *Д*, принадлежи на местното тракийско население. Във формата на оръдията и накитите се откриват елементи, характерни за младожелязната епоха въобще, а не за отделна етническа група. Керамиката, която е най-масов материал, кривите железни ножове и желязната юзда са подчинени на местни традиции и форми. Находките от района на Централна Средна гора, както и характерът на могилните некрополи в Софийското поле, Ихтиман, Златица, Пирдоп, Панагюрските колонии, горното течение на реките Стряма и Тополница, свидетелствуват за една единна тракийска култура през младожелязната епоха — *С* и *Д*.

КАТАЛОГ

Могилен некропол в м. Турските поляни

М. Турските поляни се намира на 4 км северозападно от Панагюрските колонии. Могилите са разположени на високия северен скат на рида, ограничен от дерета, спускащи се от Братийските височини. На отсрещния стръмен скат североизточно от некропола личат останките от крепост, известна под названието Медетското кале. Днес от нея са останали грамади от камъни, които бележат границите на укреплението. То има елипсовидна форма с размери 80×56 м. По останките от зидове и начина на градеж без спойка се вижда, че то принадлежи на тракийската епоха. В подножието на калето и некропола при изкопни работи случайно били открити ръчна мелница (хромел), глинен долиум, фрагменти от керамика и др., които ни дават основание да смятаме, че на това място се е намирало селището, към което е принадлежал некрополът.

Некрополът в м. Турските поляни, както и останалите некрополи са били обрасли с борови гори, изсечени по-късно заради строителството. Могилите са разположени на 1000 м надморска височина. Некрополът се

състои от 7 могили, от които бяха разкопани 6. Могилите са били копани от иманяри. Намират се на разстояние от 2 до 5 м една от друга. Някои могили са плоски и почти слети една с друга.

Могила 1 (табл. I), единствена от разкопаните, е натрупана с дребни речни камъни и образува пласт, дебел 0,50—0,60 м. Между камъните се намериха пръснати фрагменти от натрошени глинени съдове, направени от грубо пречистена и недобре изпечена глина, с много пясъчни примеси и пробити дъна. В центъра на могилата върху скалистия терен се откри огнище с диам. 3 м и дебел пласт от въглени, пепел и силно разложени кости. Погребението е било извършено направо на кладата, без костите да са събирани в погребална урна. Погребалният инвентар, който принадлежи на мъжки индивид, се състои от:

1. Железен връх на копие с форма на удължен лист, по средата на който минава широк плосък ръб (табл. I,$_1$). Дълж. 0,415 м. Само на втулката 0,145 м, макс. шир. 0,05 м. Върхът е отчупен. По повърхността на копието има следи от червена боя.

2. Железен край на копие, състоящ се от втулка и четириръбест връх. Дълж. 0,085 м, диам. на отвора 0,017 м, горният край отчупен (табл. I,$_2$).

3. Част от желязна фибула. Дълж. 0,107 м. Иглата и част от лъка са отчупени. Лъкът е украсен с две кръгли топчета.

Между фрагментите от керамика има дръжки с кръгло сечение, част от паница със сив цвят, част от плоско дъно на съд. Изработени са недобре пречистена глина, която след изпичането е добила кафявочервен цвят (табл.I,$_3$).

Могила 2 (табл. II). Намира се непосредствено до югозападната част на могила 1. Вис. 1,20 м, диам. 9,60 м. Натрупана е от едри ломени камъни и глинено-песъчлива пръст с дебелина на пласта около 0,70 м. Под тях, направо на терена, в центъра на могилата се очерта огнище с диам. 2,5 м. В насипа на могилата се откриха фрагменти от предварително натрошени глинени съдове.

Погребален инвентар:

1. Глинен прешлен с биконична форма (табл. II,$_1$). Диам. 0,045 м, горе 0,022 м, дълж. 0,02 м. Едната половина е украсена с врязани линии, които образуват триъгълници. Периферията в двата края е ограничена с пръстен от врязана линия. Намерен е в югозападната част на огнището.

Керамиката е представена от фрагментите на съд с широко отворено устие и вертикална дръжка, на съд с пъпковидна дръжка (табл. II,$_2$). Съдовете са били със светлокафяв цвят, грубо изработени на ръка от глина с много кварцови примеси.

Могила 3. Намира се южно от могила 2 и е почти слята с нея. Вис. 0,60 м, диам. 3×3 м. На дълбочина 0,60 м се очертава огнище с много въгленчета, необгорели кости и фрагменти от силно натрошени глинени съдове (табл. III).

Погребален инвентар

1. Железен колан, силно фрагментиран. Състои се от отделни елементи във вид на осморки, прищипнати в средата и съединени с широки пластинки. В единия му край е запазена тока, която има форма на силно издължена елипса. Двата изострени края на токата преминават в кукички

за закопчаване. Тя има леко конкавна форма. Обточена е по края и през средата със ситни точици. Дълж. 0,175 м, макс. шир. 0,025 м (табл. III,$_{1,3}$). Коланът беше намерен до глинена паница, обърната с дъното нагоре.

2. Железен колан, подобен на първия, намерен в близост до него. Единият му край завършва с желязна пластинка с триъгълна форма (табл. III,$_{2}$).

Вследствие на ръждата и двата колана са разпаднати на отделни части.

Откритите фрагменти от керамика са от съдове, изработени на ръка или грънчарско колело от грубо пречистена глина с кварцови примеси. Паница с конична форма и прав ръб на устието, с пръстеновидно столче след изпичането е добила сив цвят. Запазени са фрагменти от нея, възстановена е отчасти (табл. III,$_{4}$).

Могила 4 (табл. IV). Диам. изток—запад 8 м; север—юг 9 м. Горната част на могилата е унищожена при вадене на камъни за строеж на селскостопанска сграда. На дълбочина 0,40 м в южната половина на могилата се очерта огнище с размери 4×3 м. Погребението е било извършено чрез трупоизгаряне на самото огнище. Върху пласта от въглени и пепел се намериха парченца от обгорели кости. От високата температура пръстта се е изпекла до зачервяване. Между камъните и в огнището се откриха фрагменти от предварително натрошени съдове, грубо изработени на ръка или на грънчарско колело.

Гробен инвентар

1. Крив железен нож с отчупен връх. Дълж. 0,40 м, макс. шир. 0,046 м (табл. IV,$_{1}$). Лезвието е плоско, с форма на широко отворена дъга. В горния край на дъгата минава жлеб, който започва от основата на дръжката и стига почти до средата на лезвието. Дръжката е изтеглена от самия нож и има изострен край. Запазен е един от гвоздеите, с които е била закрепена апликацията.

2. Части от корозиран железен колан, подобен на тези от могила 3. Отделните осморки са свързани помежду си верижно с подвижни халки. Към една от осморките е запазена самата тока, която е във форма на триъгълник, леко прищипнат в долния край, и отчупена; друга тока във форма на триъгълник е силно обезформена от ръждата. Намериха се на 1,5 м южно от центъра на могилата (табл. IV,$_{2}$).

3. Бронзова билатерална фибула. Запазени са само част от спиралата и лъкът, но силно оксидирани, впоследствие се разпаднаха. Дълж. 0,039 м.

4. Бронзова халка от коланна апликация, силно окислена. Диам. 0,025 м. През облия тел е преметната желязна пластинка, пристегната от външната страна на халката (табл. IV,$_{3}$).

По периферията на огнището се намериха нахвърляни фрагменти от глинени съдове по фактура, форма и изработка, подобни на тези, срещащи се в предишните могили (табл. IV,$_{4}$).

Могила 5 (табл. V). Вис. 0,50 м, при наклона 1,20 м, диам. 11×9 м. Образувана е от средни по големина камъни и тънък пласт пръст. На дълбочина 0,60 м от повърхността в източната половина на могилата в пространство от 0,60×0,60 м се откриха голям брой нахвърляни парчета от

предварително натрошени съдове. Открити бяха две погребения, извършени чрез трупоизгаряне.

Погребение 1. На 2 м от периферията към центъра и на дълбочина 0,95 м в северната половина на могилата се очерта огнище с диам. 3,5×3,5 м. Първоначално на мястото на кладата били наредени ситни камъни, засипани с пръст, изпечени до зачервяване, в резултат на което се получила дебела глинена замазка. Въглените и пепелта образуваха пласт, дебел 0,20 м. На това място било извършено самото погребение.

Погребален инвентар

1. Бронзова фибула, силно фрагментирана, поради което формата не може да се определи.

2. Две железни токи от коланна апликация във форма на халки с диам. 0,038 м. На двете срещуположни части има следи от железните пластинки, с които са били прикачени към колана. Силно корозирани, едната счупена на две части; при почистването се разпаднаха (табл. $V_{4,5}$).

Погребение 2. Откри се в южната половина на могилата. Диам. на огнището 3,20×2,60 м. Първоначално на мястото на кладата е била изкопана правоъгълна яма, дълбока 0,20 м и измазана с глина, която се е изпекла до зачервяване. Въглените, пепелта, както и части от изгорените кости образуваха пласт, дебел около 0,20 м. Върху огнището е натрупана глинесто-песъчлива пръст на височина 0,80 м. Непосредствено до тази могила е била натрупана втора. Те са обединени с общ насип от камъни и пръст, дебел 0,60 м. И в двете погребения труповете са положени направо на кладата заедно с принадлежащите им дарове.

Погребален инвентар

1. Железен връх на копие. Запазен е върхът. Дълж. 0,255 м. Макс. шир. 0,03 м. (табл. $V_{,1}$).

2. Част от дръжката на железен крив нож, разядена от ръждата, със следи от обгаряне. Върху металната част са запазени парченца от дървената дръжка и един от гвоздеите, с които е била закрепена. Дълж. 0,06 м. Запазен и е и един фрагмент от ножа (табл. $V_{,2}$).

3. Крив железен нож, силно разяден от ръждата; върхът и втулката, към която е била прикрепена дръжката, са отчупени. Запазена дълж. 0,29 м, макс. шир. 0,032 м (табл. $V_{,3}$).

Откритата керамика в насипа на могилата се състои от глинени фрагменти, които принадлежат на съдове с различна форма. Преобладаващи са тези от паници със сивопепеляв цвят, с пръстеновидно столче и широко товорено или със завит навън ръб устие.

Втората група фрагменти са от големи глинени съдове с червеникаво кафяв цвят, грубо изработени от недобре пречистена и лошо изпечена глина, с плоски дъна, пъпковидни или езичести дръжки, някои от тях украсени с лентест орнамент, прищипнат с пръсти или с нарези от остър предмет (табл. $V_{,6}$).

Могила 6. В северозападната част на могила 5 е била натрупана втора могила, която означихме с № 6. Вис. 0,60 м, диам. 3,50 ×6 м. На нивото на терена в югозападния сектор на могилата се очерта огнище с диам. 2×1,50 м. Върху глинест пласт, изпечен до зачервяване от огъня, се откри дебел слой от въглени, пепел, малки парченца от обгорели кости

и различни фрагменти от керамика. Погребението е било извършено върху самото огнище.

Погребален инвентар:

1. Части от силно разложен железен колан. Отделните елементи са се стопили и слели в едно от високата температура на огъня.

2. Четири стъклени маниста с кръгла форма и диам. 0,005 м.

Могила 7. Намира се на 55 м югозападно от могила 5. Обрасла е с букова гора. Вис. 0,80 м, диам. 12×15 м. Тъй като могилата се намира извън обсега на застрашения терен, остана неразкопана.

Останалите 6 некропола се намират западно от Панагюрските колонии, надясно от пътя, водещ за връх Братия, между Братийското дере и Медетската река. Те са разпръснати на групи от 3 до 10 могили, почти слети с терена на едно пространство от около 400—500 м.

Некропол 1 в. м. Меченов чифлик.

Състои се от 5 могили. Една от тях (№ 1) е разкопана, две са унищожени, а останалите две са нанесени само на плана, тъй като не влизат в района на строителния обект.

Могила 1. Вис. 2,60 м, диам. 17×14 м. В югоизточния сектор на могилата под нивото на натрупаните камъни се очерта огнище с диам. 3 м, където е било извършено и самото погребение.

Погребален инвентар:

1. Части от силно разложен железен колан, каквито бяха намерени в некропола в м. Турските поляни.

2. Между останките от изгорели кости и въглени се откриха фрагменти от натрошени глинени съдове, работени на ръка или на грънчарско колело. Някои от тях са украсени с лентест орнамент и нарези от острие. Един от съдовете е бил с вита хоризонтална дръжка и украсен с врязан вълнист орнамент, ограничен с по една права линия. Откриха се и две езичести дръжки, от които едната прищипната по средата (табл. VI,1).

Некропол 2 в м. Над Меченовия чифлик между Медетската река, Братийското дере, вдясно от пътя Панагюрски колонии — Братия. Състои се от 7 могили:

Могила 1, разкопавана от иманяри. Запазена вис. 0,70 м, диам. 9×8 м. Камъните от горния пласт са извадени, поради което огнището се откри на 0,20 м дълб. от повърхността и направо на скалния терен.

Погребален инвентар

1. Желязна гривна с обло сечение, единият край е сплеснат с дупка, другият — завит навътре за закопчаване. Диам. 0,083 м. (табл. VII,1).

2. Деветнадесет железни габъра, осем от които са напълно разложени. Някои от тях са със завити краища (табл. VII,2).

В насипа на могилата се откриха различни по форма фрагменти от глинени съдове, украсени с релефни ленти и коси насечки. По фактурата на глината и дебелината на стените се различават главно два типа: съдове с дебели стени, грубо пречистена и лошо изпечена глина, запазените фрагменти имат прави устия, плоски дъна, езичести дръжки; другите съдове са по-тънкостенни и с прави устия (табл. VII,2).

Могила 2. Вис. 1 м, диам. 8×9 м. Между камъните и пръстта са нахвърляни фрагменти от предварително натрошени и с пробити дъна глинени съдове. На 0,90 м дълбочина в центъра на могилата се очерта огнище с диам. 3×3,5 м и много парченца от въглени и кости. Прави впечатление изключителното изобилие на керамични фрагменти, които са и единственият погребален инвентар. Те бяха намерени главно в североизточната половина на могилата. В огнището се откриха глинен съд във фрагментирано състояние и глинена чашка. До тях се намери глинена паница с високо столче и силно профилирано устие. Глината е добила сив цвят след изпичането. Между останалите фрагменти от керамика според дебелината на стените, формата на дръжките, дъната и устията могат да се разграничат няколко вида съдове. В същата могила бяха намерени една цяла глинена купа със сив цвят, конусовидна форма, пръстеновидно дъно и профилирано устие (табл. VIII,$_2$); фрагмент от съд със сив цвят, със запазена част от дъното (табл. VIII,$_1$); фрагмент от устие на съд и др. Изобилието от керамични фрагменти дава представа не само за формите на съдовете, но и за значителното разнообразие от орнаменти. Освен най-често срещаните релефни ленти, които опасват устията, има съдове, чиято повърхност е обхваната от мрежа от кръстосващи се ленти и изпъстрена с пъпковидни израстъци (табл. VIII,$_1$).

Могила 3. Вис. 0,50 м, диам. 8×7 м. На дълб. 0,40 м от повърхността се попада на огнище с диам. 1×2 м. В огнището се откриха голямо количество фрагменти от глинени съдове с различна фактура, работени на грънчарско колело, които са и единственият погребален инвентар (табл. IX,$_{1,2}$).

Могила 4. Вис. 0,45 м, диам. 6,5 ×5,60 м. Натрупана била направо на скалния терен от дребни камъни и пръст. На 0,30 м от повърхността се очерта огнище с диам. 1×2 м. И тук бяха намерени само фрагменти от керамика, нахвърляни най-вече в западния сектор на могилата. Изработени са от грубо пречистена глина и са с дебели стени. Някои са с плоски дъна, прави устия, езичести дръжки и украсени с прищипнат релефен орнамент (табл. X,$_{1,2}$).

Могила 5. Разположена е на 6 м северозападно от могила 3. Вис. 0,70 м, диам. 8×6 м. На дълб. 0,40 м се очерта огнище с диам. 2,50×2 м в западния сектор на могилата. В него бяха намерени не само въглени и пепел, но и недоизгорели парченца от костите.

Погребален инвентар:

1. Железен връх на копие с листовидна форма (табл. XI,$_1$). По дължината на двете плоски страни минава широк ръб, дълж. 0,44 м, на втулката 0,15 м, макс. шир. 0,05 м. Откри се в западната част на огнището на 1,5 м от центъра.

2. Железен край на копие (ταvρωτηρ или ovριαXoς) с цилиндрична форма, с незатворена долна част, дълж. 0,143 м, диам. 0,015 м, запълнен с дърво. Горният край е силно смачкан. Откри се в периферията на огнището в югоизточната част (табл. XI,$_2$).

Откриха се и няколко незначителни фрагмента от керамика.

Могила 6. Намира се на 7 м южно от могила 2. Вис. 0,40 м, диам. 7×6 м. Обрасла е с храсти и дънери на изсечените дървета. На

дълб. 0,40 м се очерта огнище с диам. 2×3 м и нахвърляни върху него фрагменти от глинени съдове.

Погребален инвентар:

1. Желязна пластинка, дълж. 0,12 м, шир. 0,06 м, намерена на 0,20 м южно от центъра на могилата (смачкана).

Керамиката се състои от плоски дъна, по средата с дупки, на грубо изработени съдове с червен цвят, фрагменти от дръжки на съд със сив цвят, от паници също със сив цвят и удебелен ръб на устието, завит навътре, със следи от грънчарско колело и др. (табл. XII,1).

Могила 7. Разположена е на 3 м южно от могила 6. Вис. 0,40 м, диам. 6×7 м. Югозападният сектор на могилата е зает от скала, а останки от въглени се откриха в североизточния ѝ сектор. Намерен беше само един фрагмент от съд с дебели стени и сив цвят.

Некропол 3. Разположен е на 25 м северозападно от некропол 2. Състои се от 6 могили. И тук както при некропол 2 могилите са почти заравнени и натрупани от камъни и пръст. Копани са в миналото от иманяри. Некропол 3 не бе проучен. Единственото, което успяхме да направим, беше вземането на точните размери на всяка една от могилите и нанасянето им на плана. Могилите са много ниски и почти се сливат с повърхността на скалния терен.

Могила 1. Вис. 0,30 м, диам. 5×5 м.

Могила 2. Вис. 0,35 м, диам. 5×5,5 м. Намира се на 4 м западно от могила 1.

Могила 3. Разположена е на 6 м североизточно от могила 2. Вис. 0,30 м, диам. 5×5 м.

Могила 4 на 1 м северозападно от могила 2. Вис. 0,30 м, диам. 5×5 м.

Могила 5 отстои на 2,5 м южно от могила 4. Вис. 0,30 м, диам. 6×5 м.

Могила 6. Вис. 0,35 м, диам. 4×4 м. Разположена е на 6 м източно от могила 6.

Некропол 4. Разположен на 80 м западно от некропол 3. Състои се от 3 могилки, натрупани от камъни и пръст.

Могила 1. Вис. 0,30 м, диам. 6×6 м.

Могила 2. Вис. 0,35 м, диам. 7×5 м. Намира се западно от могила 1.

Могила 3. Вис. 0,95 м, диам. 6×6,5 м. Намира се на 6 м северозападно от могила 2.

Некропол 5. Разположен е в северозападната част на Южния отвал между Братийското дере и пътя Колониите —Братия. Състои се от 10 могили, високи до 0,70 м, разкопавани от иманяри. Камъните, с които са натрупани, са вземани от близката местност и имат червен цвят.

Могила 1. Вис. 0,60 м, диам. 6,5×7 м. В североизточната част на могилата се откри огнище с диам. 2×3 м направо на скалистия терен. Откриха се дребни въглени и парченца от кости.

Погребален инвентар:

1. Част от едноостър железен меч. Силно разяден от ръждата. Запазена дълж. 0,42 м, шир. 0,026 и 0,018 м. Липсва върхът заедно с горната част. По дължината на ръба минават два успоредни жлеба (табл. XIII,$_1$).

2. Железен връх на стрела, дълга 0,095 м, диам. на втулката 0,025 м, със следи от дървената част (табл. XIII,$_2$).

3. Железен предмет с форма на лист със заоблен връх. Долният край преминава в тънка плоска дръжчица. Дълж. 0,12 м, шир. 0,03 м (табл. XIII,$_3$).

4. Част от масивна бронзова гривна, запазена дълж. 0,10 м, макс. шир. 0,013 м. Лицевата страна е украсена с врязани кръгчета, поместени във всяко едно от очертаните с прищипване и ограничени с по две успоредни линии полета (табл. XIII,$_4$).

5. Бронзова пластинка — силно разложена.

Върху огнището бяха намерени фрагменти от два съда. Единият от тях е паница с тънки стени и сив цвят. Тя има конична форма и удебелен ръб на устието. Вторият съд е с дебели стени и кафявочервен цвят.

Могила 2. Вис. 0,60 м, диам. 7,5×7,5 м. Огнището е било разположено в южната част на могилата върху скалистия терен. То има размери 2,5×1,2 м. Погребението е било извършено направо върху самото огнище.

Погребален инвентар:

1. Част от железен нож, силно корозиран (таб. XIV,$_1$).

Могила 3. Намира се на 4 м североизточно от могила 4. Вис. 0,40 м, диам. 4,5×5 м. Копана е от иманяри. На дълб. 0,30 м в югоизточния сектор на могилата се откри огнище с диам. 2×2,5 м, изградено върху глинесто-песъчлива почва, която се бе изпекла до зачервяване от огъня на кладата.

Погребален инвентар:

1. Част от железен нож. Запазена дълж. 0,10 м и шир. 0,025 м. Дръжката е отчупена. Около дъговидния горен ръб има следи от жлеб, силно корозиран (табл. XV,$_1$).

В югоизточната част на огнището се откриха фрагменти от грубо изработени съдове с плоски дъна. Намери се и част от устие на съд с издаден навън ръб (табл. XV,$_{2,3}$).

Могила 4. Вис. 0,40 м, диам. 6,5×6,30 м. Погребението е било извършено чрез трупоизгаряне на самото огнище, което заемаше центъра и по-голямата част от южната половина на могилата на дълбочина до 0,40 м от повърхността. На 0,25 м южно от центъра се попада на коритообразен гроб, ориентиран изток—запад. След изкопаване на правоъгълната яма е била направена кладата и трупът положен върху нея. В огнището имаше останки от овъглените дървета и дребни парченца от недоизгорелите кости. Най-много въглени бяха намерени върху гроба, който в северната си част опираше до естествена скала.

Погребален инвентар:

1. Фрагмент от железен меч с ръб в горния край. Дълж. 0,05 м, шир. 0,038 м (табл. XVI,$_1$).

2. Железен връх на стрела с втулка. Дълж. 0,055 м, диам. 0,015 м. Долният край е отчупен (табл. XVI,$_2$).

Откритите фрагменти от керамика имат лентеста украса, плоски дъна и езичести дръжки. Някои от дъната са пробити (табл. XVI,$_{3-6}$).

Могила 5. Намира се на 8 м северозападно от могила 4. Вис. 0,30 м, диам. 6×6 м. На дълб. 0,30 м в югозападната част на могилата се откри огнище с диам. 2×1,5 м върху естествения терен.

Погребалният инвентар се състои само от фрагменти на глинени съдове със същите форми и типове, както в другите могили (табл. XVII,$_1$)

Могила 6. Намира се на 2 м югоизточно от могила 3. Вис. 0,50 м, диам. 4,5×4 м. На дълб. 0,50 м от повърхността в югоизточния сектор на могилата се очерта огнище с диам. 2×1,5 м, чиято основа беше изпечена до зачервяване от огъня. Откриха се фрагменти от глинени съдове — дъно на съд с езичеста дръжка (табл. XVIII,$_1$).

Могила 7. Диам. 5×5 м. Унищожена е от иманяри.

Могила 8. Намира се на 5 м източно от могила 7. Вис. 0,40 м, диам. 5×5 м. Копана е от иманяри. Откриха се само 2 фрагмента от глинен съд и дребни въгленчета.

Могила 9. Намира се на склона под Братийския път. Вис. 1,30 м, диам. 9×9 м. На дълб. 0,65 м се очерта огнище с диам. 3,5×4 м, изградено на землистия терен, поради което пръстта се беше изпекла до зачервяване. Около огнището бяха подредени камъни във форма на пръстен с диам. 3,5×5 м. Трупът е бил положен върху кладата на огнището.

Погребален инвентар:

1. Връх на желязно копие с листовидна форма и изпъкнал ръб по средата. Втулката е очукана по края. Дълж. 0,25 м, диам. на втулката 0,015 м (табл. XIX,$_1$).

2. Крив железен нож, силно разложен от ръждата. Върхът и част от дръжката са отчупени. Запазена дълж. 0,345 м, макс. шир. 0,04 м. Върху лицевата страна около извитата дъговидна част вървят два успоредни жлеба по дължината на ножа (табл. XIX,$_2$).

3. Част от желязно ножче. Дълж. 0,075 м, шир. на лезвието 0,015 м (табл. XIX,$_3$).

4. Желязна билатерална фибула, силно фрагментирана.

Вътре в огнището и вън от него бяха намерени голям брой фрагменти от глинени съдове от недобре пречистена и лошо изпечена глина. Между тях плоски дъна, дръжки с вертикални жлебове, езичести дръжки, прави устия с извит навън ръб и др. (табл. XIX,$_4$).

Могила 10. Намира се на 4 м югозападно от могила 5. Вис. 0,80 м, диам. 7×7 м. На дълб. 0,40 м от повърхността се откри огнище с диам. 4,20×3 м. Кладата е била направена върху глинесто-песъчливия терен, изпечен до зачервяване от огъня. Трупът е бил положен върху кладата. Най-много въглени и парченца от недоизгорелите кости имаше в центъра на огнището.

Погребален инвентар:

1. Крив железен нож, силно обгорял и разложен от ръждата. Върхът е отчупен. Дълж. 0,31 м, шир. 0,04 м. Дръжката е изтеглена от самия нож. Запазен е гвоздей, с който е била закрепена дървената или металната апли-

кация. На дължината на дъговидната извивка минава жлеб, който стига до средата на ножа (табл. XX,1).

2. Част от бронзова халка — разложена.

3. Част от бронзова фибула — разложена.

Открити бяха фрагменти от глинени съдове, които се отличават помежду си както по фактурата на глината, така и по формата, но не внасят нещо ново по отношение на керамиката, позната вече от другите могили (табл. XX,2).

Некропол 6. Намира се в близост до некропол 5. Състои се от 8 могили, разположени на хребет, спускащ се стръмно към Братийското дере. Могилите достигат вис. 2 м. Всички са разкопавани преди това от иманяри.

Могила 1. Намира се в най-западната част на хребета, спускащ се към Братийското дере. Вис. 0,30 м, диам. 7×8 м. На дълб. 0,30 м от повърхността се попада на огнище, чиято площадка лежи върху масивна скала, заравнена с дребни камъни. Кладата е била направена върху скалата. На мястото бяха намерени парчета от горелите дървета, въглени, пепел и парченца от обгорелите кости.

Погребален инвентар:

1. Желязна юзда с двуделен зъбалец, отчупена в единия край. Дълж. 0,195 м, на подбрадния лост 0,10 м. На всеки дял от зъбалеца има по три цилиндрични пръстена (табл. XXI,1).

Фрагменти от глинени съдове бяха намерени както при разчистване насипа на могилата, така и при разкриване на огнището. Най-голям е броят на фрагментите от съдовете с дебели стени, грубо пречистена и лошо изпечена глина. По своята форма и тип те повтарят керамиката на останалите некрополи (табл. XXI,2).

Могила 2. Намира се на 30 м източно от могила 1. Диам. 7×6 м. Унищожена е от иманяри.

Могила 3. Разположена е на 18 м източно от могила 2. Вис. 0,50 м. диам. 7×7 м. На дълб. 0,50 м от повърхността се очерта огнище с диам. 2×2 м върху скалистия терен.

Погребалният инвентар се състои само от керамични фрагменти, разпилени вътре и вън от огнището, каквито бяха намерени в другите могили (табл. XXII,1).

Могила 4. Намира се на 2 м източно от могила 3. Вис. 1,20 м, диам. 9×8,5 м. На дълб. 0,90 м в центъра на могилата се откри огнище с размери 4×3,20 м. В скалния терен е била изкопана правоъгълна яма, дълбока 0,20 м, широка 0,60 м и дълга 1,60 м. Стените на последната са силно обгорели от натрупаната клада, върху която е бил изгорен трупът на покойника.

Погребален инвентар:

1. Желязно копие. Дълж. 0,34 м, на втулка 0,025 м, счупено на три части. Във втулката имаше запазени парченца от дърво (табл. XXIII,1).

2. Железен меч с отчупен връх, разяден от ръжда. Запазена дълж. 1,10 м заедно с част от дръжката.

3. Две бронзови билатерални фибули, силно разложени. По-добре запазената от тях има дълж. 0,12 м. Не могат да се реставрират.

4. Бронзови пластинки от ризница с правоъгълна форма; горната им страна е права, с дупчици за прикачването, а долната дъговидно извита. При изваждането те се превърнаха на прах.

5. Три железни халки от коланна апликация. Две от тях са с външен диам. 0,073 м, вътрешен 0,053 м, третата с външен диам. 0,06 м, вътрешен 0,04 м. Силно корозирани (табл. XXIII,₂).

6. Две железни токи от коланна апликация с външни диам. 0,035 и 0,04 м, вътрешни 0,022 и 0,025 м, плоски, на двете срещуположни страни с издаващи се плоски скобички (табл. XXIII,₃).

В насипа на могилата се откриха и много фрагменти от глинени съдове, които по тип, фактура и украса са подобни на откриваните в другите могили.

Могила 5. Намира се на 4 м източно от могила 4. Тя е една от най-големите и най-високите могили на този некропол. Вис. 2 м, диам. 12×13 м. През средата е пресечена от булдозер, който е унищожил погребението. По профила може да се проследи начинът на образуването ѝ. Повърхността бе покрита с камъни и пръст. Над тях следва пласт от землен насип, дебел 0,60 м, а под него челата на натрупаните ломени камъни, които вероятно са покривали самото погребение. В разнесената пръст се срещаха въглени и части от недоизгорелите кости.

Могила 6. Разположена е на 1 м южно от могила 5, в южния скат на хребета. Вис. 0,80 м, диам. 9×9 м. Под двата редуващи се пласта от пръст (деб. 0,30 м) и камъни (деб. 0,45 м) се очерта пръстен от камъни, който ограничава периферията на могилата — деб. 0,60 м и диам. 5—6 м. Най-добре е запазен в югоизточната част на могилата. В северозападната ѝ част на 0,30 м от центъра се попада на огнище, очертано от втори каменен пръстен, диам. 2×2 м.

Погребален инвентар:

1. Желязна фибула. Запазени са само част от спиралата и лъкът, украсен с едно сферично топче. Дълж. 0,07 м. Откри се на 1,5 м западно от огнището (табл. XXIV,₁).

2. Дъно на глинен съд с високо столче, украсено с врязана линия, която опасва последното зигзагообразно, образувайки триъгълници. Вис. 0,05 м, диам. 0,19 м (табл. XXIV,₂).

Могила 7. Намира се на 2 м североизточно от могила 5, на Братийския хребет. Вис. 0,70 м, диам. 9×9 м. На дълб. 0,50 м от повърхността в североизточния сектор на могилата се очерта огнище с размери 3×2,20 м, оградено с пръстен от ломени камъни. Шир. 0,50 м и диам. 4,80×5,5 м.

Не се откри никакъв погребален инвентар. Погребението е било унищожено от иманярски изкопи.

Могила 8. Намира се на 6 м североизточно от могила 7. Изградена е от камъни и пръст. Вис. 0,50 м, диам. 6×6 м. На 0,50 м югозападно от центъра на могилата се откри огнище с размери 3×2,5 м, където е било извършено самото трупоизгаряне. Освен въглени бяха намерени недоизгорели дребни костици, а теренът на мястото на кладата е добил червенокафяв цвят от изпичането на глинестия пласт.

Погребален инвентар:

1. Част от крив железен нож с вдлъбната линия около горния ръб (табл. XXV,1).
2. Част от корозирана желязна халка.
3. Част от силно разрушена желязна халка.

В северозападната част на могилата, около мястото на кладата, бяха открити фрагменти от керамика.

ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

[1] Д. Цончев — Археологически паметници по южните склонове на Панагюрска Средна гора, С., 1963, с. 7 и сл.

[2] П. Делирадев — Кратък географско-исторически преглед на Панагюрска околия, сб. Панагюрище и Панагюрско в миналото, С., 1956, с. 25 и сл.; Принос към историческата география на Тракия, II, С., 1953, с. 235 и сл.

[3] К. Иречек — Пътувания, ПСп, VIII, 1884, с. 10, IX, с. 1—51; Н. Петков — Могилите в Златишкото поле и в съответния дял на Средна гора, ИАИ, XVII, 1950, с. 202—209; Принос за изучаване на могилите в гр. Клисура, ГНБПл, с. 56; П. Теофилов — Копривщица, С., 1956, с. 14; Д. Цончев — Op. cit., с. 9 и сл.

[4] През 1963 и 1964 г. разкопките се проведоха под ръководството на Недялка Гиздова, директорка на Окръжния исторически музей — Пазарджик. През 1964 г. в работата на експедицията взе участие Делчо Караилиев, уредник в Градския исторически музей — Панагюрище, а през 1966 г. и Петко Пунтев, уредник на същия музей тогава. През 1966 г. като ръководител на разкопките беше включена и Александра Димитрова, н. с. при Археологическия институт и музей на БАН.

[5] В. Миков — Разкопки в Сакар планина, ГНМ, VI, 1932—1934, с. 101—103; Същият. Произходът на купалните гробници в Тракия, ИАИ, XIX, 1952, с. 32.

[6] М. Мирчев — Тракийски могилен некропол при с. Добрина, ИНМ Варна, I (XVI), 1965, с. 51.

[7] М. Мирчев — Тракийски могилен некропол при с. Проф. Златарски, ИВАД, XIV, 1963, с. 1—3.

[8] И. Велков — Разкопките около Мезек и гара Свиленград, ИАИ, XI, 1937, с, 124 и сл. Б. Филов — Куполните гробници при Мезек, ИАИ, XI, 1937, с. 7—9.

[9] Доклад на В. Найденова на XIII археологическа конференция в Кюстендил през 1972 г. за разкопките в с. Гела, Смолянски окръг.

[10] Б. Филов — Златен пръстен с тракийски надпис, ИАД, III, 1912/1913, с. 204, 210.

[11] Ат. Милчев — Археологическо проучване в Севлиевско и Троянско, ГСУФИФ, I, кн. 1, 1956, с. 462—463, 471.

[12] Д. Цончев — Археологически разкопки в чашата на язовир «Батак», сп. Археология, кн. 3—4, 1959, с. 84, обр. 68.

[13] В. Миков — Могилни некрополи от Горна малина, ГПНБМ, 1931—1934, с. 71—80; Н. Петков — Могилни и други находки от Софийско, ИАИ, VII, 1932—1933, с. 371—378; Същият. Могили и селища в Саранското и Камарското поле, ИАИ, XVII, 1950, с. 197—202.

[14] Д. Цончев — Сивата тракийска керамика в България, ГНМПл, III, 1959, с. 93—131; Б. Николов — Тракийски паметници във Врачанско, ИАИ, XXVIII, 1965, с. 192—193; Т. Иванов — Антична керамика от Аполония, С., 1963, с. 267 и цит. лит.

[15] М. Чичикова — Керамиката от старата желязна епоха в Тракия, сп. Археология, кн. 4, 1968, с. 15—27; M. Cičikova Développement de la céramique Thrace â l'époque hellénéstique, Acta antiqua Philippopolitana, Studia archeologica, 1963, p. 35—48.

П. Пунтев — Археологически паметници в м. Барето край Панагюрище, Панагюрска летопис, 1965, 5, с. 29; Ат. Атанасов — Могилно погребение в м. Кукла край Панагюрище. Панагюрска летопис, 1969, 11, с. 60.

[16] D. Berciu — Archeologia preistorikcă a Oltenii, Craiova, 1939, p. 198, fig. 248; Radu et Ecaterina Vulpé — Les fouilles de Poiana, Dacia, III—IV, 1927—1932, p. 290—296.

[17] Р. Попов — Новооткрити паметници от желязната епоха в България, ИАИ, V, 1928—1929, с. 282, обр. 145, с. 289, обр. 156; същият, Материали за проучване на халщатската и латенската култура в България и Македоиния, ГНМ, 1921, с. 169, обр. 377 А; Б. Николов — Цит. съч., с. 178, обр. 18 а и 19 а, с. 179, обр. 20, с. 182, обр. 22, с. 187, обр. 27 а, с. 189, обр. 29 а и 33 а, б.

[18] Б. Филов — Паметници на тракийското изкуство, БАД, VI, 1916—1918, с. 26 обр. 25.

[19] И. Велков — Могилни гробни находки от Брезово, ИАИ, XII, 1938, с. 6, обр. 7; Н. Петков — Могилни и други находки от Софийско, ИАИ, 1932—1933, с. 347, обр. 123 а, б; Ат. Милчев — Цит. съч. с. 456—500.

[20] Ат. Милчев — Археологическо проучване в околностите на с. Алтимир, Оряховско, ГСУФИФ, LI, 1958, с. 233, табл. V., Б. Николов — Тракийски паметници във Врачанско, ИАИ, XXVIII, 1965, с. 164, 185, обр. 3, 19 в, 23 б и цит. лит.

[21] Al. Dimitrova und N. Gizdova — Der Charakter der thrakischen Kultur während der jungeren vorrömischen Eisenzeit in dem Gebiet des Sredna-Gora Gebierges, Thracia, III, 1974, с. 321—331.

[22] В. Петков — Могилни и други находки от Софийско, ИАИ, VII, 1932—1933, с. 371—378; Могили и селища в Саранското и Камарското поле, ИАИ, XVII, 1950, с. 197—202.

[23] Хр. Буюклиев — Тракийско въоръжение от латенската епоха в Старозагорско, сп. МПК, кн. 4, 1972, с. 5 и 6, обр. 4.

[24] За различните форми на краища и копия срв. М. Чичикова — Тракийска гробница от с. Калояново, Сливенски окръг, ИАИ, XXXI, с. 66, обр. 13 и цит. лит.

[25] R. Hachmann — Die Chronologie der Jüngeren vorrömichen Eisenzeit, Studien zum Stand der Forschung im nördlichen Mitteleuropa und in Skandinavien, 41. Bericht der Römisch-Germanischen Kommission, 1960, S. 46, Abb. 14, 2—8, S. 78; за различните форми умба с нитове вж. табл. 14 и 9.

[26] Непубликувани. Сведенията дължим на Б. Николов, уредник в Окръжния исторически музей — Враца, комуто изказваме нашата благодарност.

[27] Р. Попов — Материали за проучване на халщатската и латенската култура в България, ГНМ, 1921, с. 173, обр. 175, с. 174, обр. 177; Същият. Новооткрити паметници о желязната епоха в Българя, ИАИ, в V, с. 2р. 138; С. Стефанов — ИАИ, V, 1928—1929, с. 320—321, обр. 185; Б. Николов — цит. съч.,с. 174, обр. 15 б, с. 178, обр. 18 в; Н. Койчев — Непубликувани паметницйот Новозагорско, сп. Археология, кн. 1—2, 1959, с. 95, обр. 175; Хр. Буюклиев — цит. съч., с. 6, обр. 1—3. За по-ранната епоха вж. М. Чичикова. Керамика от старата желязна епоха в Тракия, с. 15—27 и цит. лит.

[28] Р. Попов — Новооткрити паметници от желязната епоха в България, ИАИ, V, 1928, 1929, с. 283.

[29] Ив. Венедиков — Тракийската юзда, ИАИ, XXI, с. 161.

[30] Пак там, с. 172—173.

[31] Р. Попов — Цит. съч., с. 275.

[32] В. Миков — Могилни некрополи от Горна малина, ГПНБМ, 1931—1934, с. 71—80, обр. 4.

[33] Б. Николов — цит. съч., с. 190, обр. 32 б.

[34] Н. Петков — Гробни находки от Макоцево, ИАИ, V, 1928—1929, с. 275.

[35] Ив. Велков — Находки от античното и средновековното селище при Букьовци, Оряховско, ИАИ, XXI, 1957, с. 312, обр. 1; Б. Николов — цит. съч., с. 174, обр. 15 а, с. 176, обр. 17 в, с. 183, обр. 23 в, с. 185, обр. 26 в, с. 188, обр. 30 в, с. 189, обр. 33 в.

[36] J. Filip — Keltové ve Strědni Evropě, Pracha, 1956, p. 483—484, tabl. XCIV; Slovenska Archeologia, VIII, 1960, 2, tabl. II, 58; Д. Гарашанин — Каталог метала. Београд, 1954, табл. XLIX, 4, 5, 6, 7, 9, 10; O. Velimirovit — Žižic. Старинар, HC, 1964—1965, XV—XVI, с. 196—197, обр. 27; Enzyklopädisches Handbuch zur Vor und Frühgeschichte Europas, 1, Prag, 1966, S. 357—358, Abb. 10; J. Todorovic — Kelti u Jgoistoinoi Evropi, Beograd, 1968, 37—91.

[37] Р. Попов — цит. съч., с. 287, обр. 152 ж.

[38] В. Миков — Материали от желязната епоха, ИАИ, с. 296, обр. 4.

[39] G. S. Nicolăescu-Plopsor — Antiquités celtiques en Olténie, Dacia, XI—XII, 1945—1947, p. 30, fig. 2.

[40] J. Kostrzewski — Die Ostgermanische Kultur der Spätlatenezeit, 1919, 17, 256, Abl. 2; R. Hachmann — Die Chronologie der jüngeren vorrömischen Eisenzeit, S. 26—29; V. Zirra — Un cimitir celtic in Nord-vestul României, Nara Mures p. 34, fig. 28—29; J. Rosen — Przeworska — Zabytki Celtyckie na ziemiach Polski, Swiatowit XIX, 1948, Warszawa, tabl, VII, 4, 5; Н. А. Спицин — Памятники латенской культуры в России, ИАИ, вып. 12, СПб, 1904, с. 78—86; 9. Ю. Кухаренко — Распространение латенских вещей на территории Восточной Европы, с. 31—51; А. Амброз — Фибулы юга европейской части СССР, САИ, вып. 21—30, М., 1966, с. 12—22, табл. 1; J. Todorovic — op. cit., tabl. X, 9.

[41] Б. Николов — ИАИ, XXVIII, 1965, с. 183, обр. 23 д.

[42] Хр. Буюклиев — цит. съч., с. 5—7.

[43] S. Nicolăescu — Plopsor — op. cit., p. 20—23, tabl. II, 1; Д. Popescu — Doua descoperiri celtice din Oltenia, SCIV, XIV, 1963, 2, p. 403, fig. 1, 2.

[44] J. Dechelette — Manuel d'Archéologie, II₃, Archeologie celtique ou protohistorique, Paris, 1914, 1230.

[45] J. Filip — op. cit., p. 492.

[46] За различните мнения относно предназначението на железните колани и техните разновидности, срв. J. Kostrzewski — op. cit., p. 42, 47; sqq.; R. Hachmann — op. cit., p. 24—124; J. Haberl — Zur Gürtelkette aus Raggendorf — NÖ Germania, 33, 1955, H., 3, p. 176 sqq.; K. Hordedt — Zwei keltische Grabfunde aus Siebenbürgen, Dacia, IX—X, 1941—1944, s/ 191; Rolf-Heiner Beherends — Schwissei. Neumünster, 1968, 67; A. Rangs — Börchling — Das Urnengräberfeld von Harnbec in Holstein, Neumünster, 1963, s. 153.

[47] J. Filip — op. cit., p. 173, tabl. CII, 3—5.

[48] Пак там, с. 173, обр. 50, 4—5.

[49] D. Popescu — op. cit., p. 403.

[50] J. Todorovic — op. cit., tabl. 30.

[51] R. Hachmann — op. cit., p. 403.

[52] Пак там, с. 46, табл. V, VII, XI; J. Kostrzeski — Wielkopolska w czasach przedhistorycznich, Posnan, 1923, p. 155, N 535.

[53] Г. Кацаров — Келтите в Стара Тракия и Македония, сп. БАН, XVIII, 1919, 10, с. 75; Г. Михайлов — Към историята на Тракия през IV—III в. пр. н. е., ИАИ, XIX, 1955, с. 154 и сл.; Б. Геров — Проучвания върху западнотракийските земи през римско време, II, ГСУФЗФ, 1967, с. 30 и сл.

[54] Г. Кацаров — Принос към старата история на София, С., 1910, с. 10 и сл.

[55] За произхода на бастарните срв. Г. Феодоров — Население прутско-днестровского междуречия в I тысячилетии н. э., МИ, № 89, 1960, с. 10 и сл.

[56] M. Garasănin — Contribution à la connaissance de la civilisation des Dardaniens à l'époque de la Tène; Жива антика, VIII, 1958, 1, с. 122 и сл.

[57] Б. Николов — цит. съч., с. 198.

[58] J. Filip — op. cit., Taf. XXXV, 14.

[59] D. Berciu — Apopose de la genèse de la civilisation latène chez les Géto-Daces, Dacia, N 9, I, 1957, p. 133 sqq.

[60] Ив. Венедиков — Келтското нашествие в нашите земи през III в. пр. н. е. под. светлината на археологическите материали, сп. Исторически преглед, кн. 3, 1955, с. 82 и сл.

[62] Т. Герасимов — Келтски култови фигури от България, ИАИ, XXVIII, 1960, с. 165—204; Същият. Келтски селища по горното течение на р. Тополница, ИАИ, XXIX, 1966, с. 133—164; Същият. Келтските етнически наслоения в българските земи, сб. Етногенезис и културно наследство С., 1971, с. 39—43. Същият. За хронологията на келтските култови паметници в България — ИАИ XXXIV, 1974, с. 5—21. T. Gerasimov. Chenets celtiques de Bulgarie, Latomus, XXXI, 1972, fasc. 3, p. 417—473.

[2] Ат. Милчев и Н. Петков — Археологически разкопки и проучвания в чашата на язовир «Искър», ГСУФИФ, LI, 1, 1962, с. 214—215.; Д. Цончев и Ат. Милчев — Археологически разкопки в чашата на язовир «Батак» — ИАИ, XXXII, 1970, с. 196—197; B. Hänsel — Plastik der jüngeren Bronsezeit und der älteren Eisenzeit, Germania, 47, 1969, 1—2, Halbband, p. 79—86; Ал. Фол — Демографска и социална структура на древна Тракия, С., 1970, с. 105.

Таблица

на могилните некрополи в района на Панагюрските колонии край гр. Панагюрище

№ по ред	Наименование на некропола	Бр. на могилите	От тях: разкопани	унищожени от строителството и иманяри	неразкопани
1.	Некропол 1	5	1	2	2
2.	Некропол 2	7	7	—	—
3.	Некропол 3	6	—	6	—
4.	Некропол 4	3	—	3	—
5.	Некропол 5	10	9	1	—
6.	Некропол 6	8	7	1	—
7.	Некропол в м. Турските поляни	7	6	—	1
	Общо:	46	30	13	3

Таблица

на откритите находки в могилните некрополи в Панагюрските колонии край гр. Панагюрище

№ по ред	Некропол	Могила	Мечове	Копия и краища на копия	Стрели	Криви ножове	Ножове	Ризници	Юзди	Железни колани	Фибули	Гривни	Халки и гарнитурни колани гарнитури	Глинен пршлен	Нитове от умба на щит
1.	1	1								1					
2.	2	1										1			1
3.	2	5		1+1											
4.	5	1	1		1							1			
5.	5	2					1								
6.	5	3					1								
7.	5	4	1		1										
8.	5	9		1		1					1				
9.	5	10				1					1		1		
10.	6	1							1						
11.	6	4	1	1				1			2		3+2		
12.	6	6									1				
13.	6	8				1							2		
14.	в м. Турските поляни	1		1+1							1				
15.	„	2												1	
16.	„	3									2				
17.	„	4				1					1	1	1		
18.	„	5		1		2						1	2		
19.	„	6									1				
			3	7	2	6	3	1	1	1	10	4	7+4	1	1

Таблица

на гробните съоръжения в могилните некрополи при Панагюрските колонии край гр. Панагюрище

№ по ред	Некропол	Могила	Трупоизгаряне	С 2 погребения	С каменни пръстени	Гробни ями	Разположение на огнището: център	южна половина	западна половина	ю. з. сек.	ю. и. сек.	с. и. сек.	с. з. сектор
1.	1	1	1								1		
2.	2	1	1				1						
3.	2	2	1				1						
4.	2	3	1				1						
5.	2	4	1				1						
6.	2	5	1						1				
7.	2	6	1				1						
8.	2	7	1									1	
9.	5	1	1									1	
10.	5	2	1					1					
11.	5	3	1								1		
12.	5	4	1				1						
13.	5	5	1							1			
14.	5	6	1								1		
15.	5	9	1		1		1						
16.	5	10	1				1						
17.	6	1	1				1						
18.	6	3	1				1						
19.	6	4	1			1	1						
20.	6	6	1		1								1
21.	6	7	1		1								
22.	6	8	1							1		1	
23.	в м. Турските поляни	1	1				1						
24.	„	2	1				1						
25.	„	3	1				1						
26.	„	4	1										
27.	„	5	1	1				1					
28.	„	6	1			1	1			1		1	
			28	1	3	2	15	2	1	3	3	4	1

LES TOUMULUS DES NECROPOLES THRACES DANS LA LOCALITE DE «PANAGURSKI KOLONII»

ALEXANDRA DIMITROVA et NÉDIALKA GUIZDOVA

Résume

Sur le versant sud de la montagne de Sredna Gora, aux environs de Panagurichté, on trouve un grand nombre de tumulus. Ils sont concentrés surtout dans la localité de «Panagurski kolonii» au nord de la ville de Panagurichté. Ils forment 7 collines-nécropoles comprenant 46 tumulus, en 1963, 1964 et 1966 on n'a fouillé que 5 nécropoles avec 30 tumulus, hauts de 0,30 à 2 m et d'un diamètre de 5 à 14 m. Le pourtour de quelques uns des tumulus est limité par des pierres enfoncées dans le sol (nécropole 5, tumulus 6). Dans d'autres, le cercle pierreux ne cerne que le foyer ou le sépulcre lui-même (nécropole 5, tumulus 9, nécropole 6, tumulus 7). Tous les enterrements ont été executés par crémation sur des bûchers. Il n'y a que trois cas où l'on a décelé des fosses sur lesquelles sont accumulés les tumulus. L'inventaire sépulcral comprend des épées versatiles on fer, des pointes de lances (tabl. 3, 5, 19,23), des couteaux recrurbés (tabl. 4, 5, 19, 25), des brides (tabl. 21), des fibules en fer (tabl. 24) et 5 en bronze, des ceintures en fer (tabl. 3, 4), des appliques en bronze d'une armure de mailles, des bracelets (tabl. 7, 13), des fusaroles en argile (tabl. 2), les récipients en argile trouvés et leurs fragments sont élaborés à la main ou au tour de potier. Tous les récipients ont été brisés au cours de l'enterrement. Certains sont aux parois minces, d'autres se distinguent par l'épaisseur de ces dernières. Tous sont de couleur brun pâle ou gris brun (tabl. 1, 5, 7, 10, 12, 15, 21, 23).

Les pointes des lances sont à nervure effilée (nécropole 5, tumulus 9, nécropole 6, tumulus 5) ou plate (tabl. 1 et 3, nécropole 2, tumulus 5). Elles peuvent êtrerapportées à la fin du IV siècle ou an début du III siècle avant l'être nouvelle.

Les recherches archéologique dans la région de Panagurichté nous donnent des renseignements sur les moeurs sépulcrales, le genre de vie et la culture de la population thrace qui habitait cette région de la montagne de Sredna Gora à la fin du IV et au début du III siècle avant l'ère nouvelle.

Les matériaux découverts sont semblables à seux fouillés à Cornatélé en Olténia. On y trouve réflétées des traditions thraces locales dans lesquelles se fait sentir aussi l'influence étrangère.

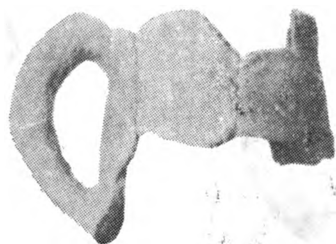

2

1

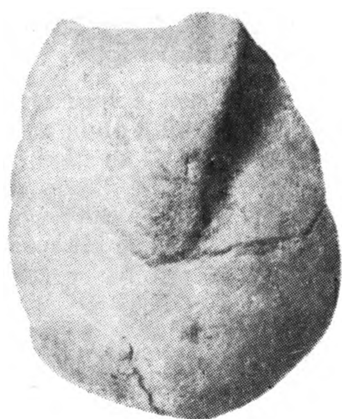

3 3

Табл. I., могила 1 — общ вид; *1* — железен връх; *2* — железен край на копие; *3* — фрагмент от керамика

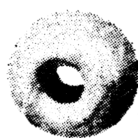
Tabl. I, tumules 1 — vue générale: *1* — pointe de lance en fer; *2* — extrémité de lance en fer; *3* — fragments de céramique

2

1

Табл. II, могила 2 — общ вид: *1* — глинен прешлен; *2* — фрагмент от глинен съд

Tabl. II, tumulus 2 — vue générale: *1* — fusarole en argile; *2* — fragment d'un récipient en argile

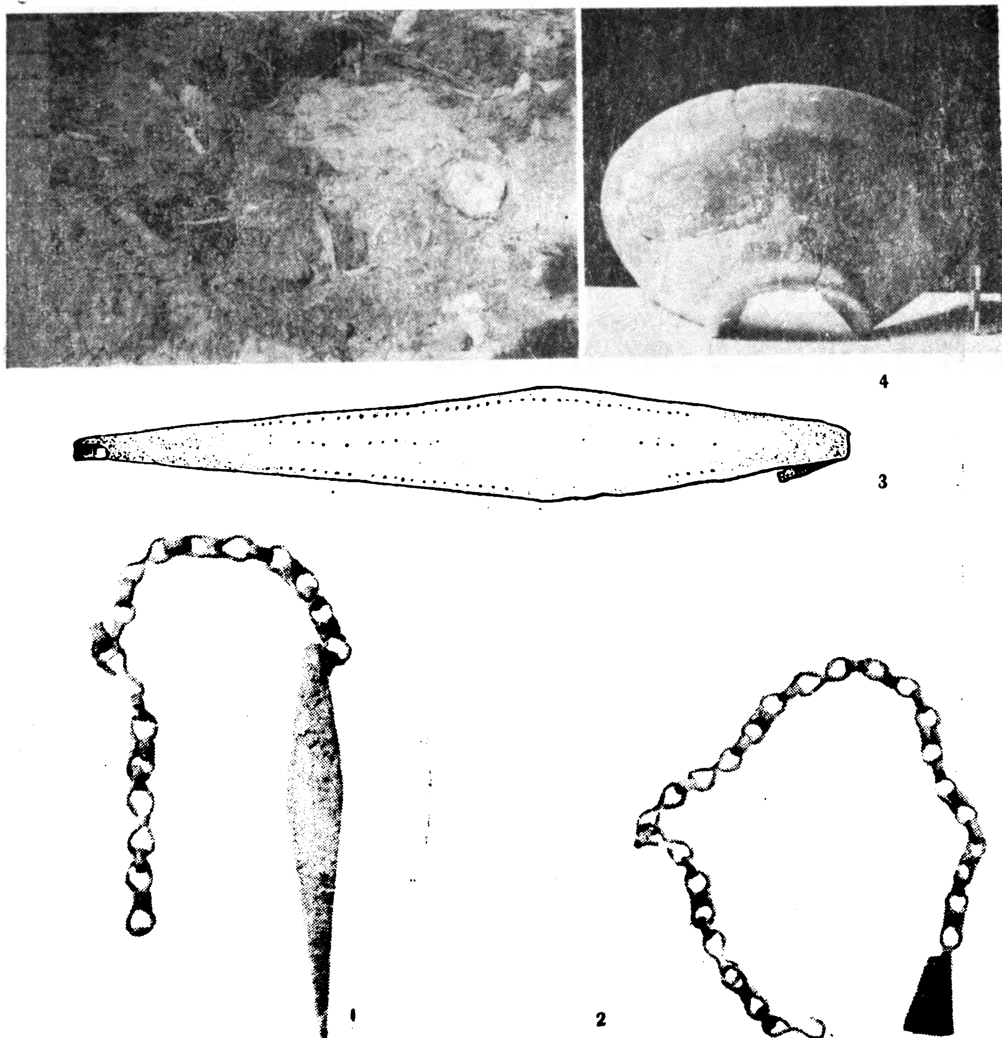

Табл. III, могила 3 — общ вид: *1* — железен колан с тока; *2* — железен колан с триъгълна пластинка; *3* — железна тока, детайл; *4* — част от глинена паница
Tabl. III, tumulus 3 — vue générale: *1* — ceinture en fer avec boucle; *2* — ceinture en fer avec plaque triangulaire; *3* — boucle en fer, détail; *4* — pièce d'un bol en argile

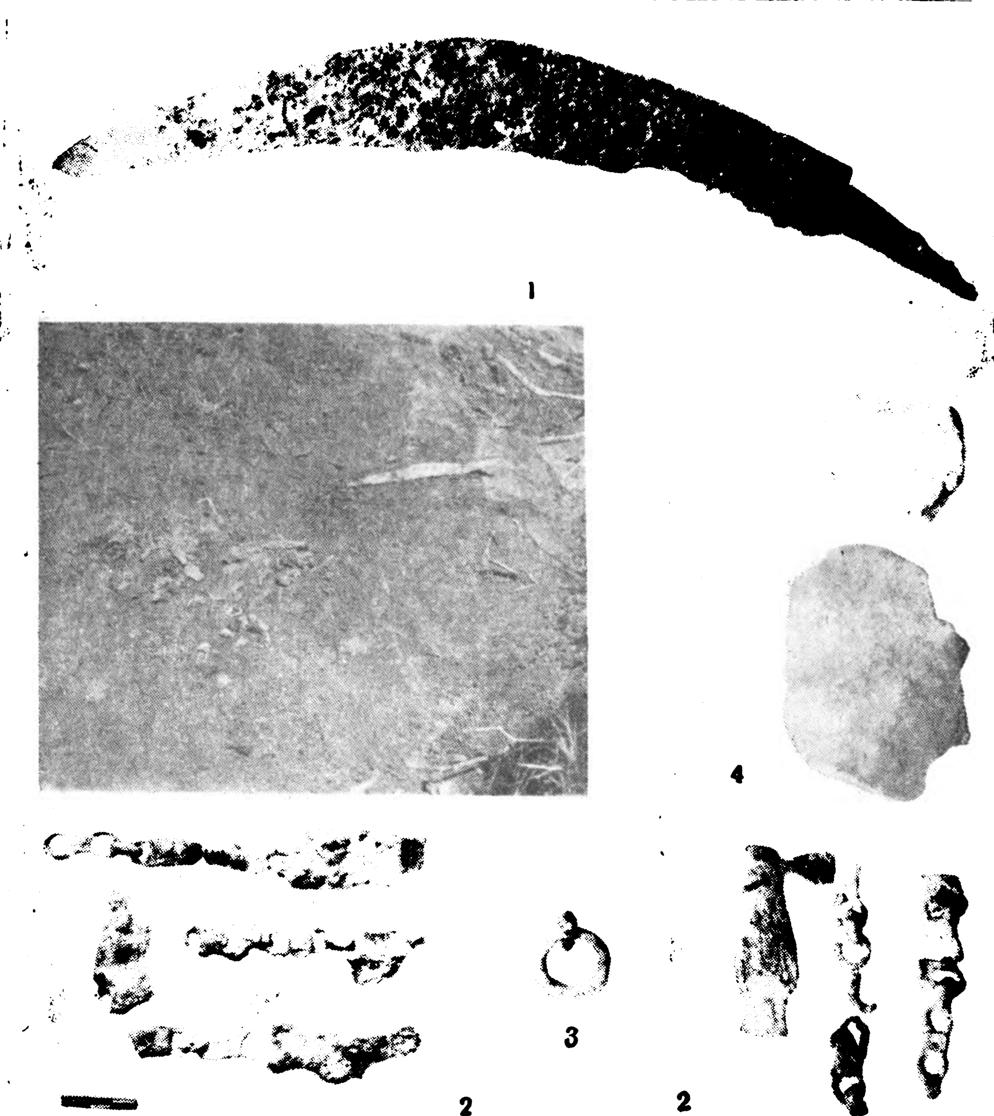

Табл. IV, могила 4 — общ вид: *1* — крив железен нож; *2* — фрагменти от железни колани; *3* — бронзова халка от коланна апликация; *4* — фрагменти от глинени съдове

Tabl. IV, tumulus 4 — vue générale: *1* — couteau recourbé en fer; *2* — fragments de ceintures en fer; *3* — anneau en bronze d'un ornement de ceinture; *4* — fragments de récipients en argile

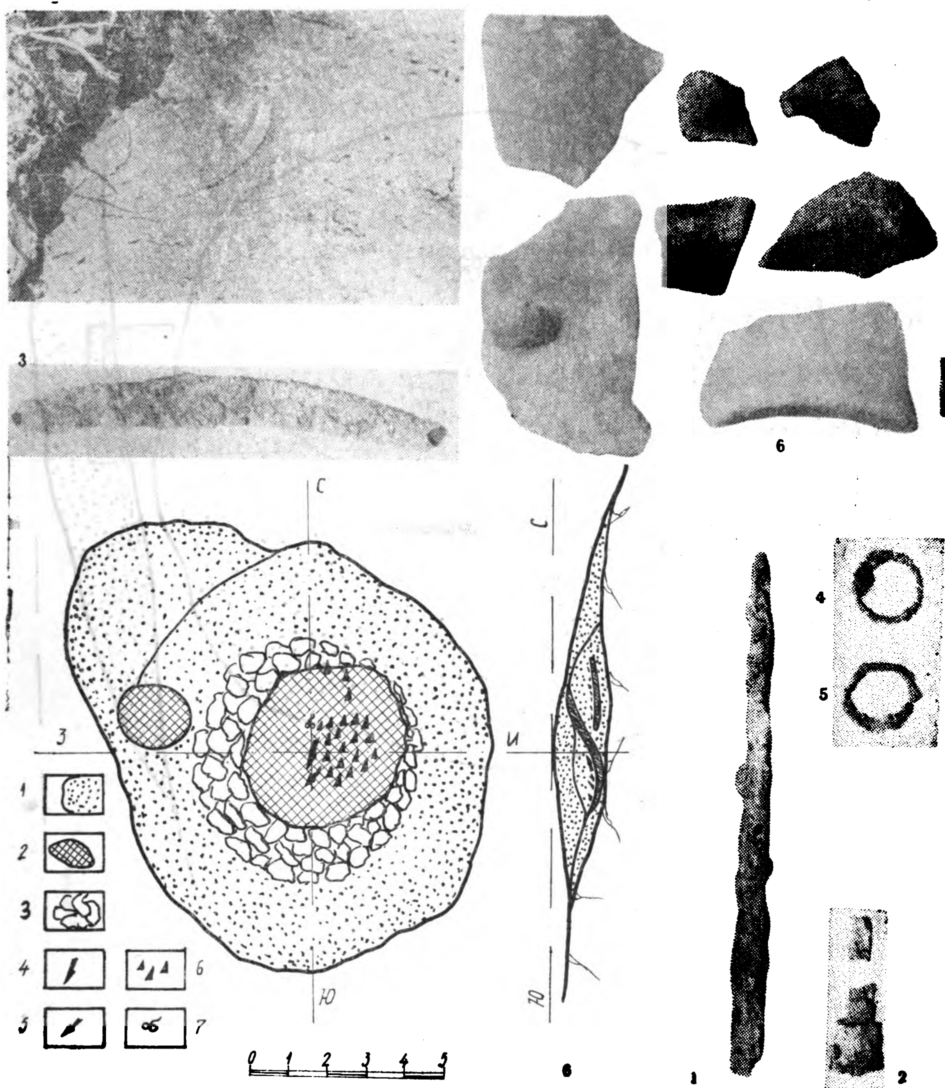

Табл. V. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — камъни; *4* — нож; *5* — връх за копие; *6* — части от глинени съдове; *7* — токи от колан

Табл. V, могила 5 — общ вид и план: *1* — част от железен връх на копие; *2* — дръжка от крив железен нож; *3* — крив нож; *4* и *5* — железни токи от колан

Tabl. V, tumulus 5 — vue générale: *1* — pièce d'une pointe de lance en fer; *2* — manche de couteau recourbé en fer; *3* — couteau recourbé; *4* et *5* — boucles de ceintures en fer

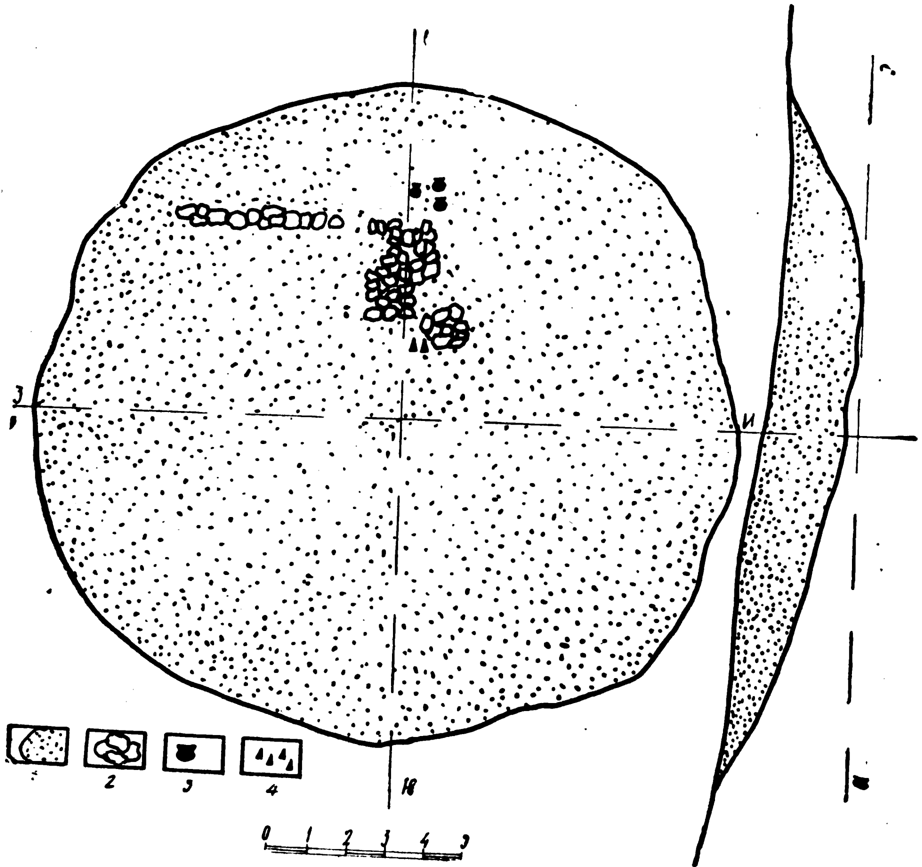

Табл. VI. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — камъни; *3* — глинени съдове; *4* — части от глинени съдове

Tabl. VI, nécropole, 1, tumulus 1 — plan: *1* — fragments de récipients en argile

Табл. VI, некрополи 1, могила 1 — план: *1* — фрагменти от глинени съдове

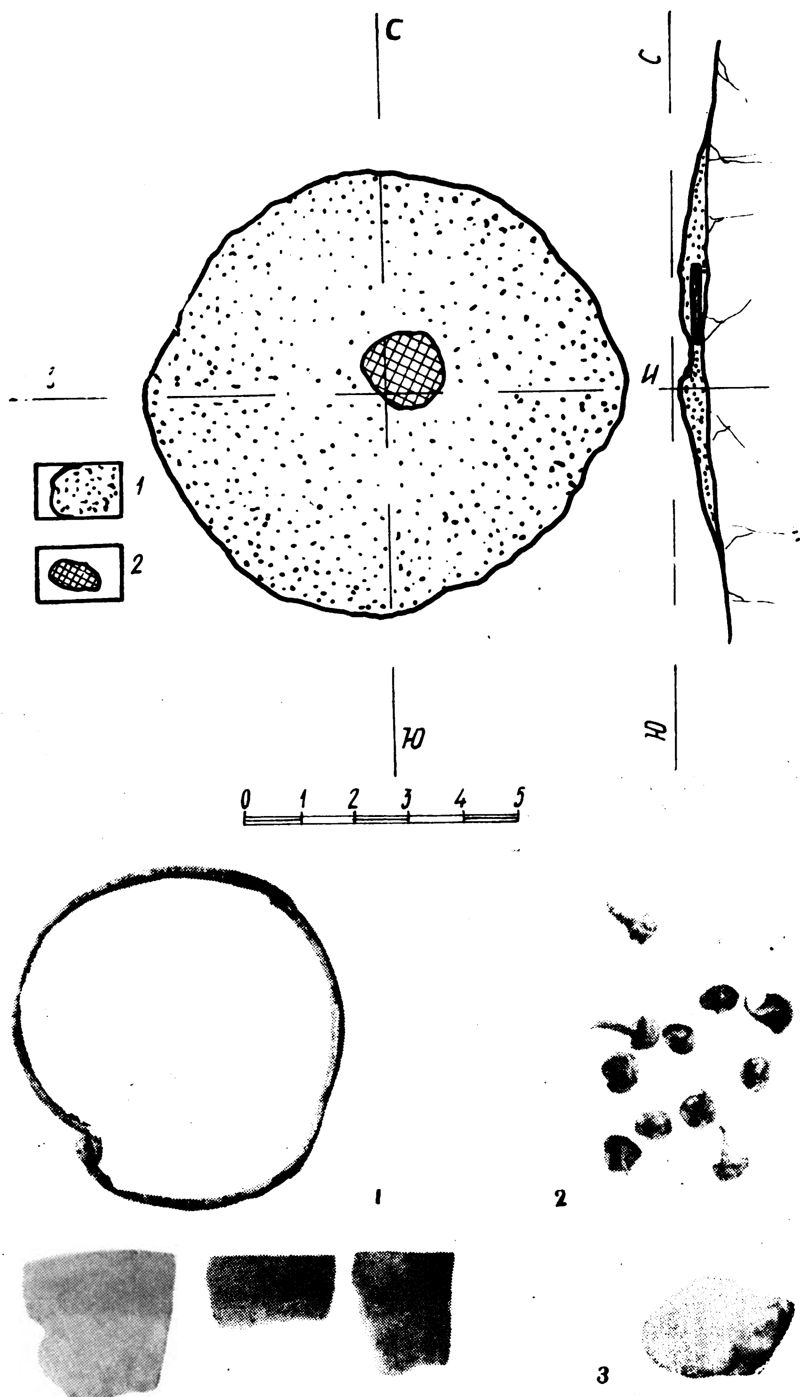

Табл. VII. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище
Табл. VII, некропол 2, могила 1 — план: *1* — железни гривни; *2* — железни габъри; *3* — фрагменти от глинени съдове
Tabl. VII, nécropole 2, tumulus 1 — plan: *1* — bracelets en fer; *2* — punaises en fer; *3* — fragments de récipients en argile

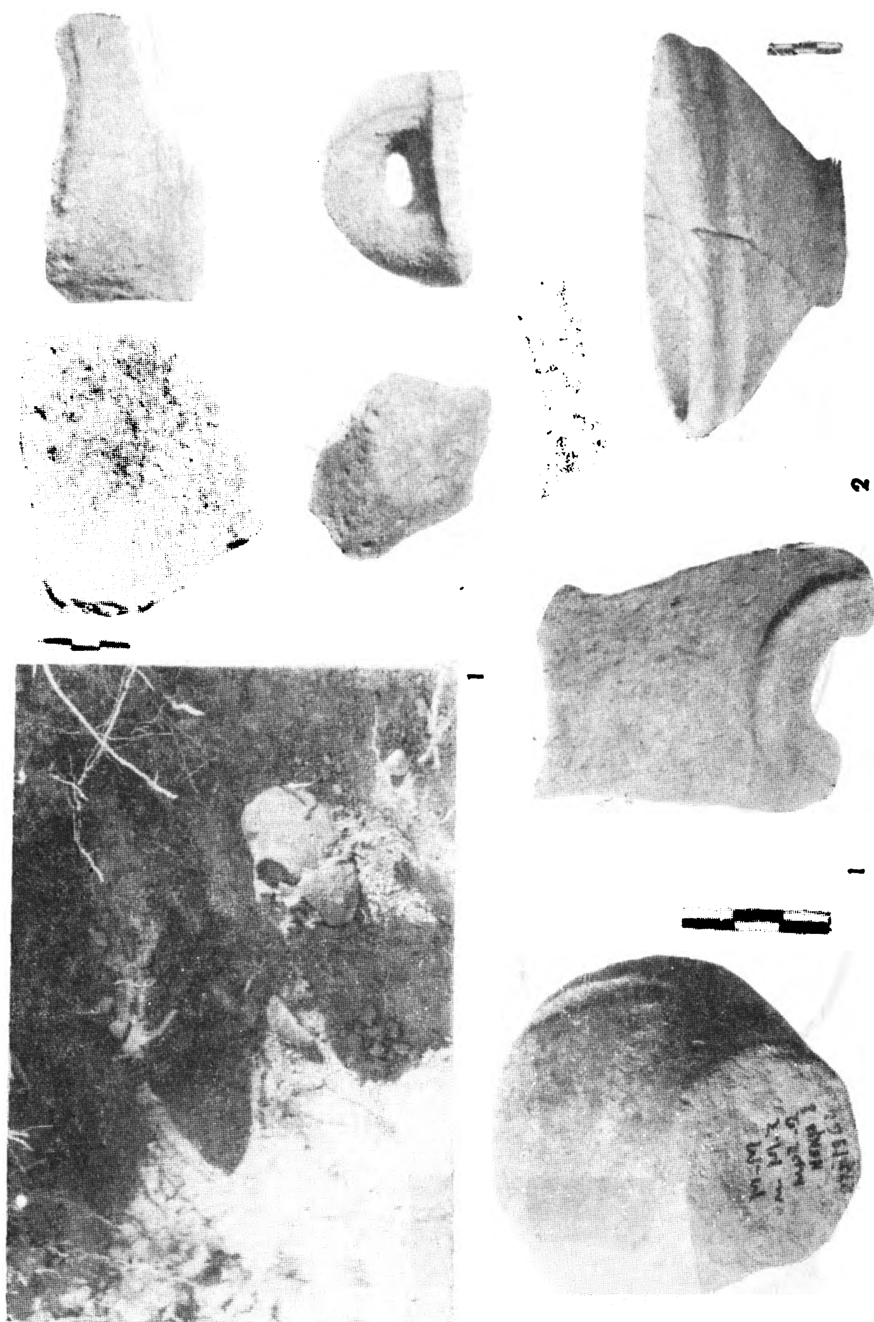

Табл. VIII, некропол 2, могила 2 — общ вид и план: *1* — фрагменти от керамика; *2* — глинена паница
Tabl. VIII, nécropole 2, tumulus 2 — vue générale et plan: *1* — fragments de céramique; *2* — bol en argile

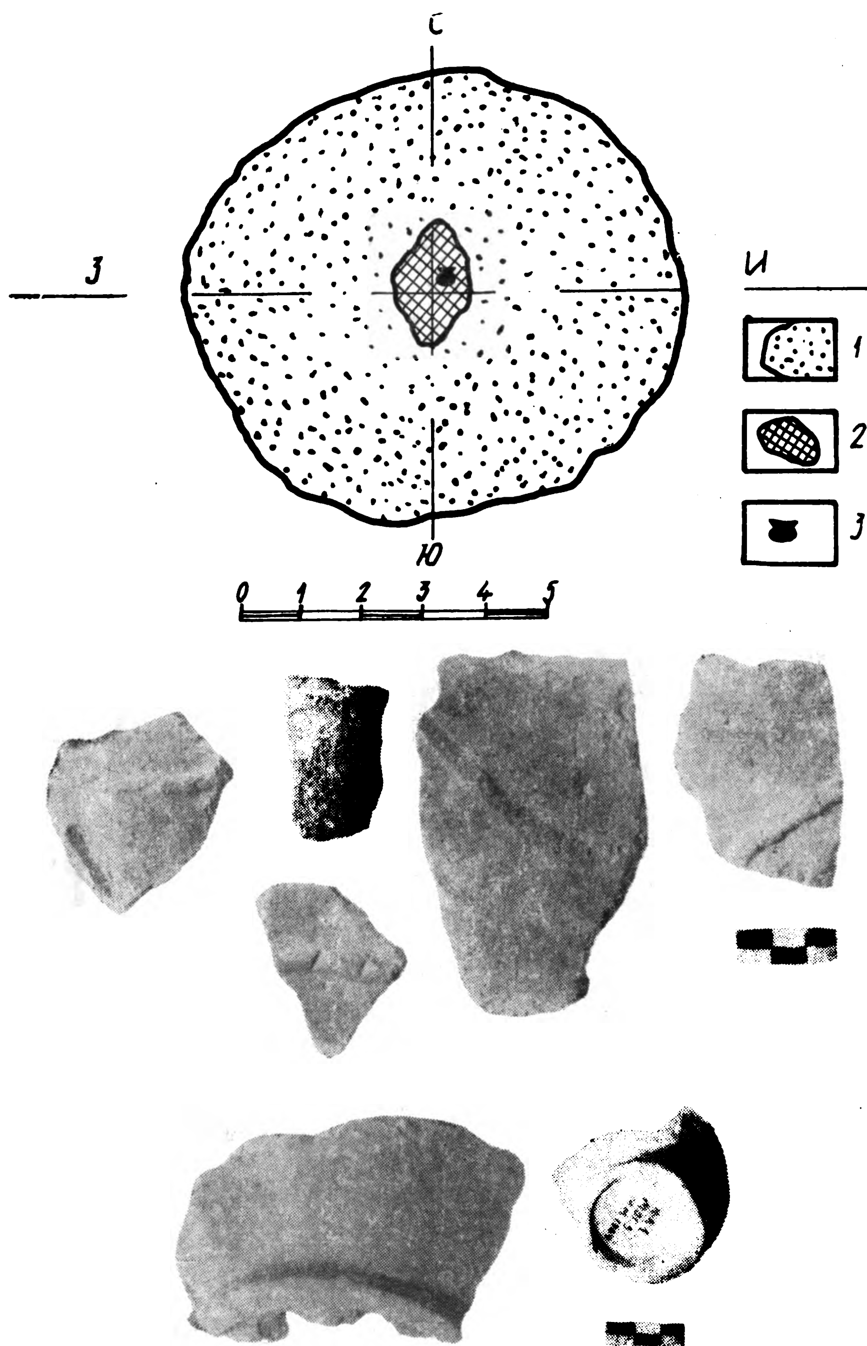

Табл. IX, Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — глинен съд
Табл. IX, некропол 2 — могила 3 — план: *1* и *2* фрагменти от керамика
Tabl. IX, nécropole 2, —tumulus 3 — plan: *1* et *2* — fragments de céramique.

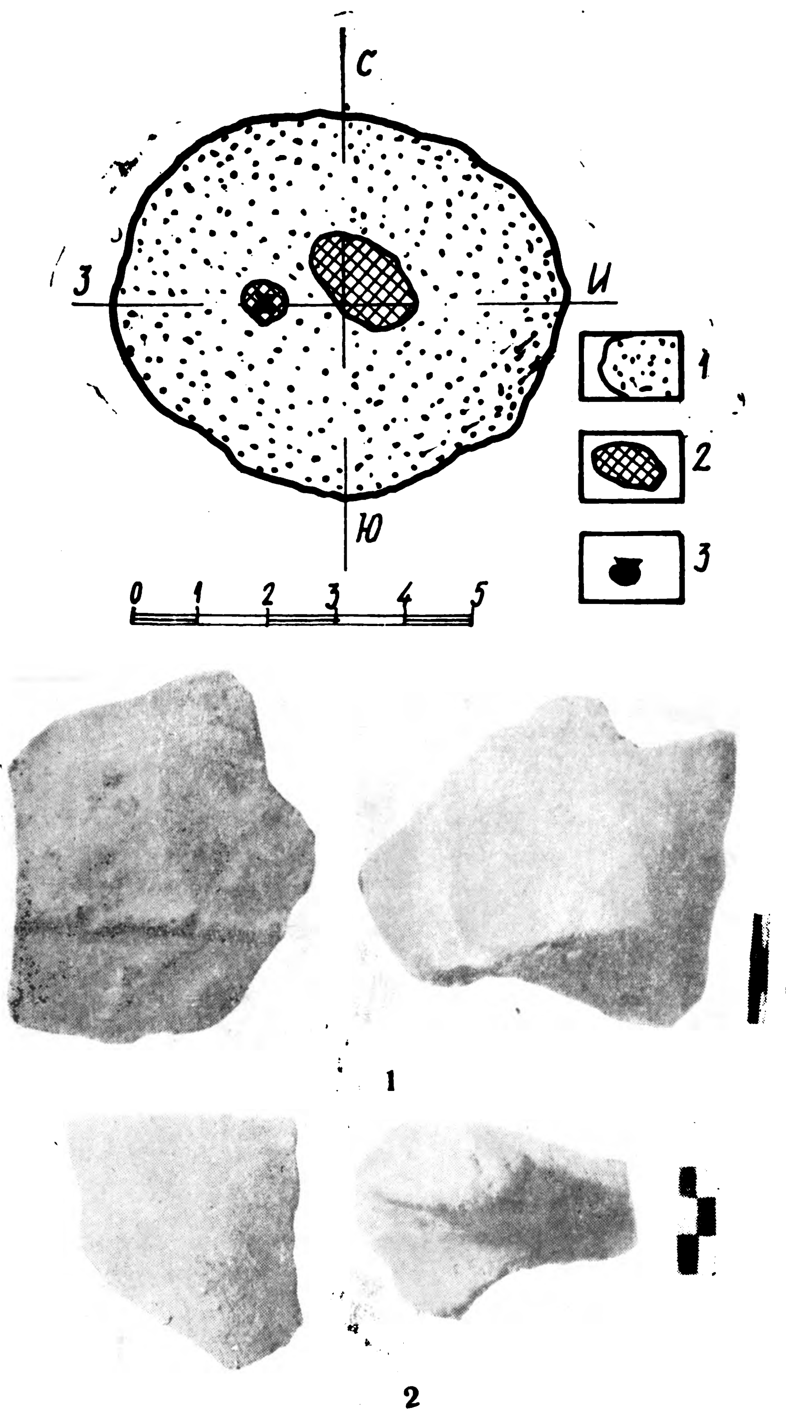

Табл. X. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — глинен съд

Табл. X, некропол 2, могила 4 — план: *1* и *2* — фрагменти от керамика

Tabl. X, nécropole 2, tumulus 4 — plan: *1* et *2* — fragments de céramique

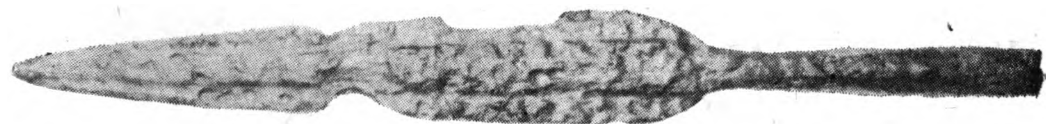

Табл. XI. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — части от глинени съдове, връх на копие

Табл. XI, некропол 2, могила 5 — план: *1* — железен връх на копие; *2* — железен край на копие

Tabl. XI, nécropole 2, tumulus 5 — plan: *1* — pointe de lance en fer; *2* — extrémité de lance en fer

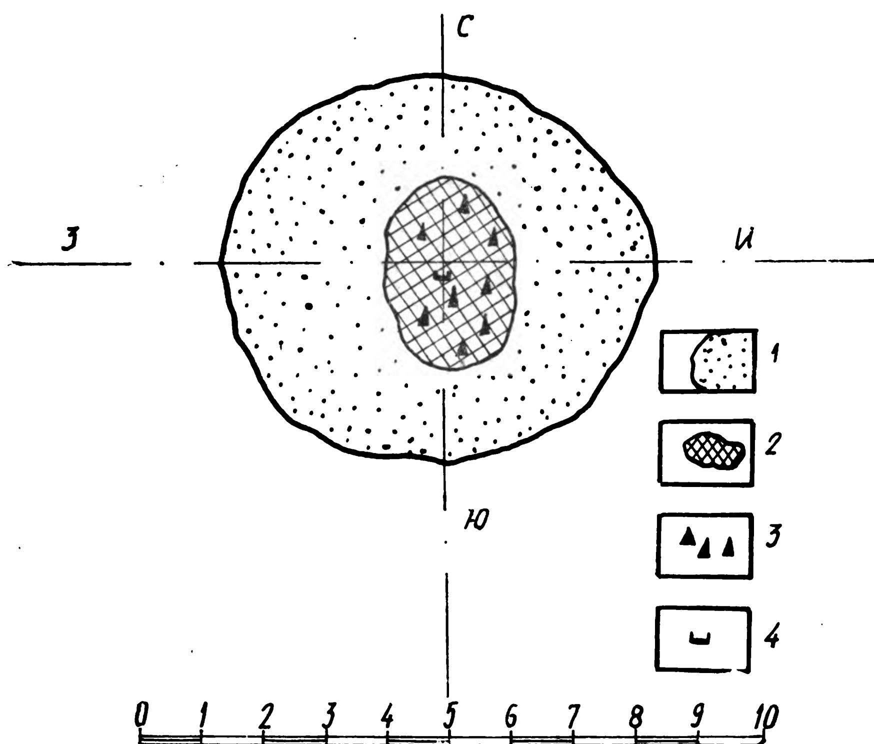

Табл. XII. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — части от съдове; *4* — желязна пластинка

Табл. XII, некропол 2, могила 6 — план: *1* — фрагменти от керамика

Tabl. XII, nécropole 2, tumulus 6 — plan: *1* — fragments de céramique

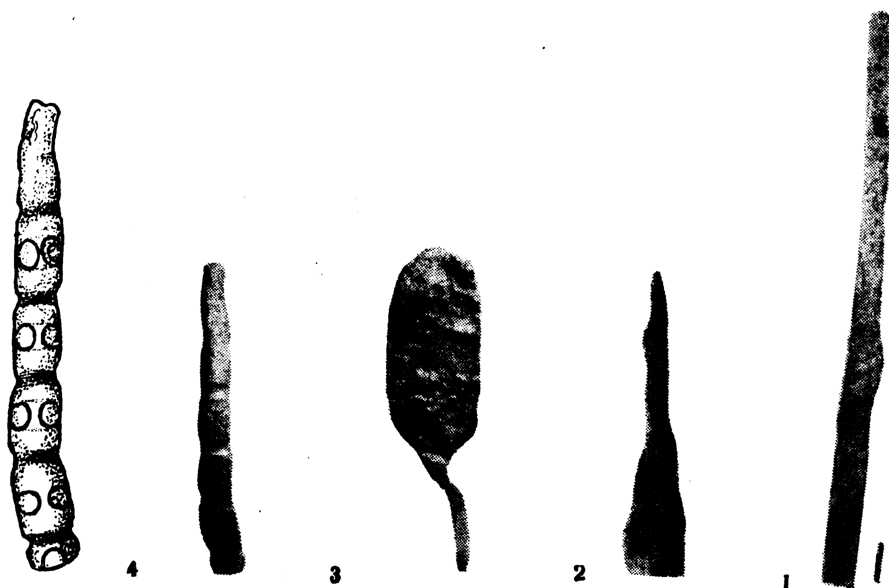

Табл. XIII. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — част от гривна; *4* — глинен съд; *5* — железен предмет; *6* — меч и връх на стрела

Табл. XIII, некропол 5, могила 1 — план: *1* — част от едноостър железен меч; *2* — железен връх на стрела; *3* — железен предмет; *4* — част от масивна бронзова гривна

Tabl. XIII, nécropole 5, tumulus 1 — plan: *1* — pièche de glaive en fer à un tranchant; *2* — pointe de flèche en fer; *3* — objet en fer; *4* — pièce d'un bracelet massif en bronze

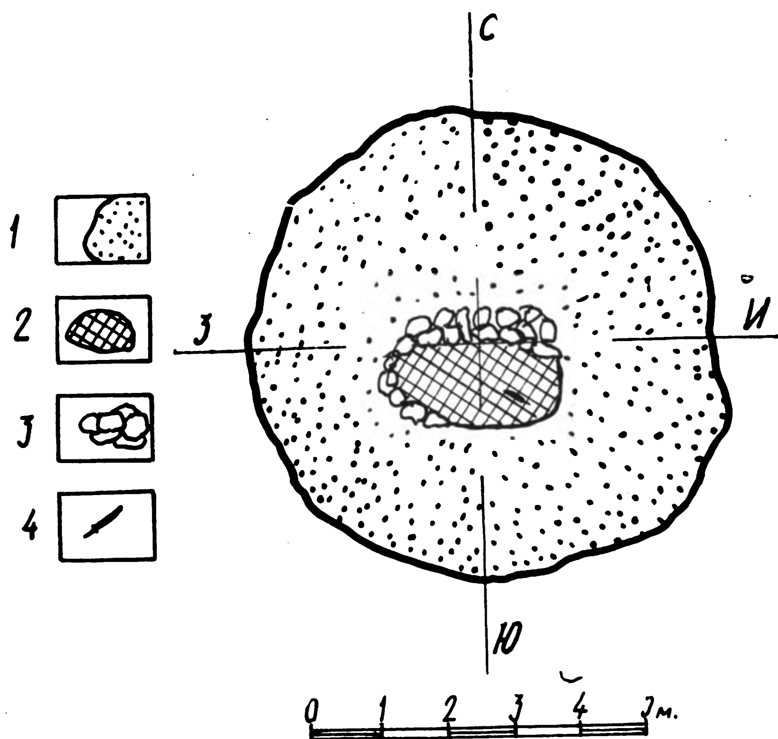

Табл. XIV. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — камъни; *4* — нож

Табл. XIV, некропол 5, могила 2 — план: *1* — част от железен нож

Tabl. XIV, nécropole 5, tumulus 2 — plan: *1* — pièce de couteau en fer

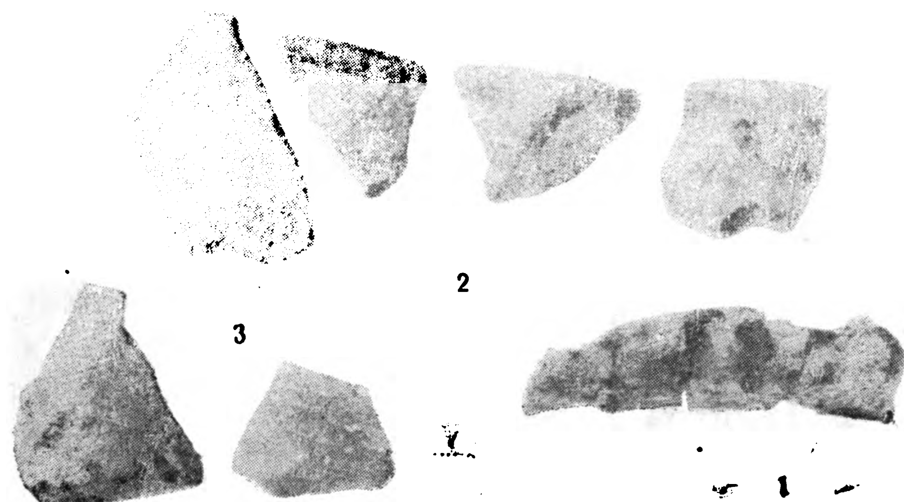
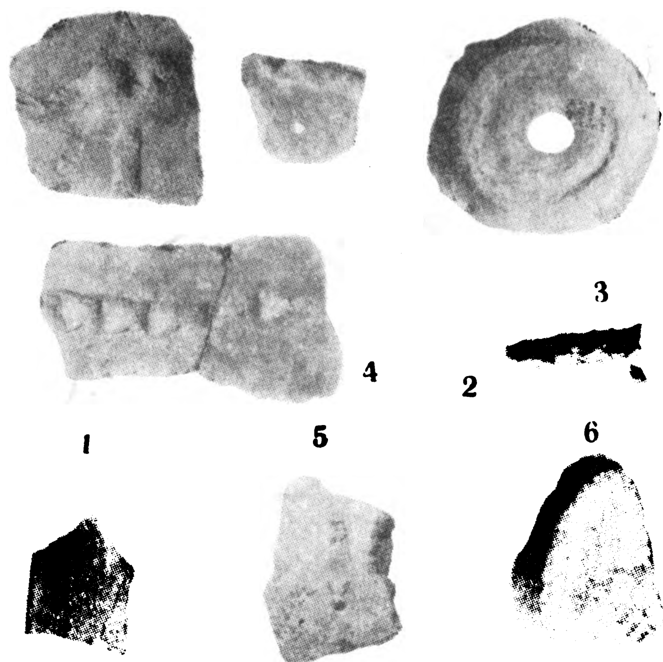
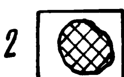

Табл. XV. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — нож; *4* — части от съдове
Табл. XV, некропол 5, могила 3 — план: *1* — част от железен нож;
2 — и *3* — фрагменти от керамика
Tabl. XV, nécropole 5, tumulus 3 — plan: *1* — pièce de couteau en fer;
2 et *3* — fragments de céramique.

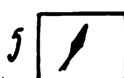

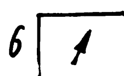

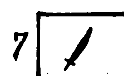

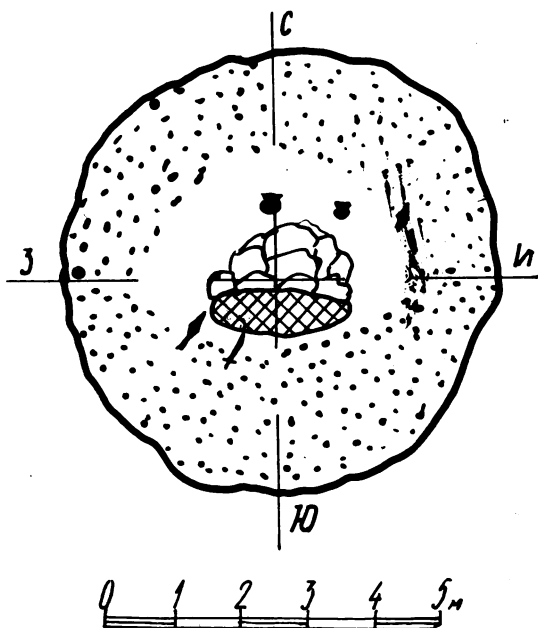

Табл. XVI. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — камъни; *4* — глинени съдове; *5* — връх на копие; *6* — връх на стрела; *7* — меч

Табл. XVI, некропол 5, могила 4 — план: *1* — фрагмент от железен меч; *2* — железен връх на стрела; *3—6* — фрагменти от керамика

Tabl. XVI, nécropole 5, tumulus 4 — plan: *1* — fragment de glaive en fer; *2* — pointe de flèche en fer; *3—6* — fragments de céramique

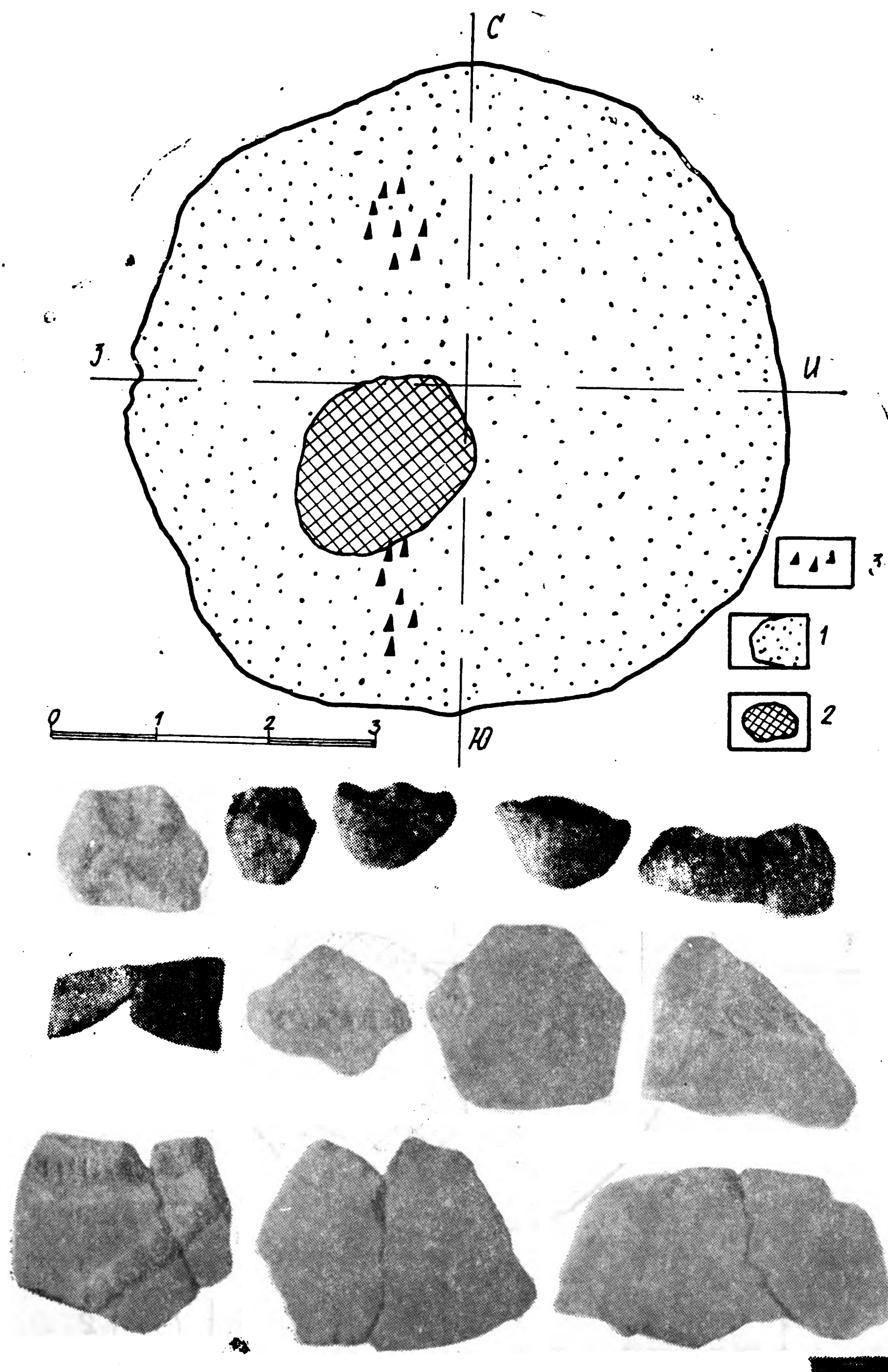

Табл. XVII. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — части от глинени съдове
Табл. XVII, некропол 5, могила 5 — план: *1* — фрагменти от керамика
Tabl. XVII, nécropole 5, tumulus 5 — plan: *1* — fragments de céramique

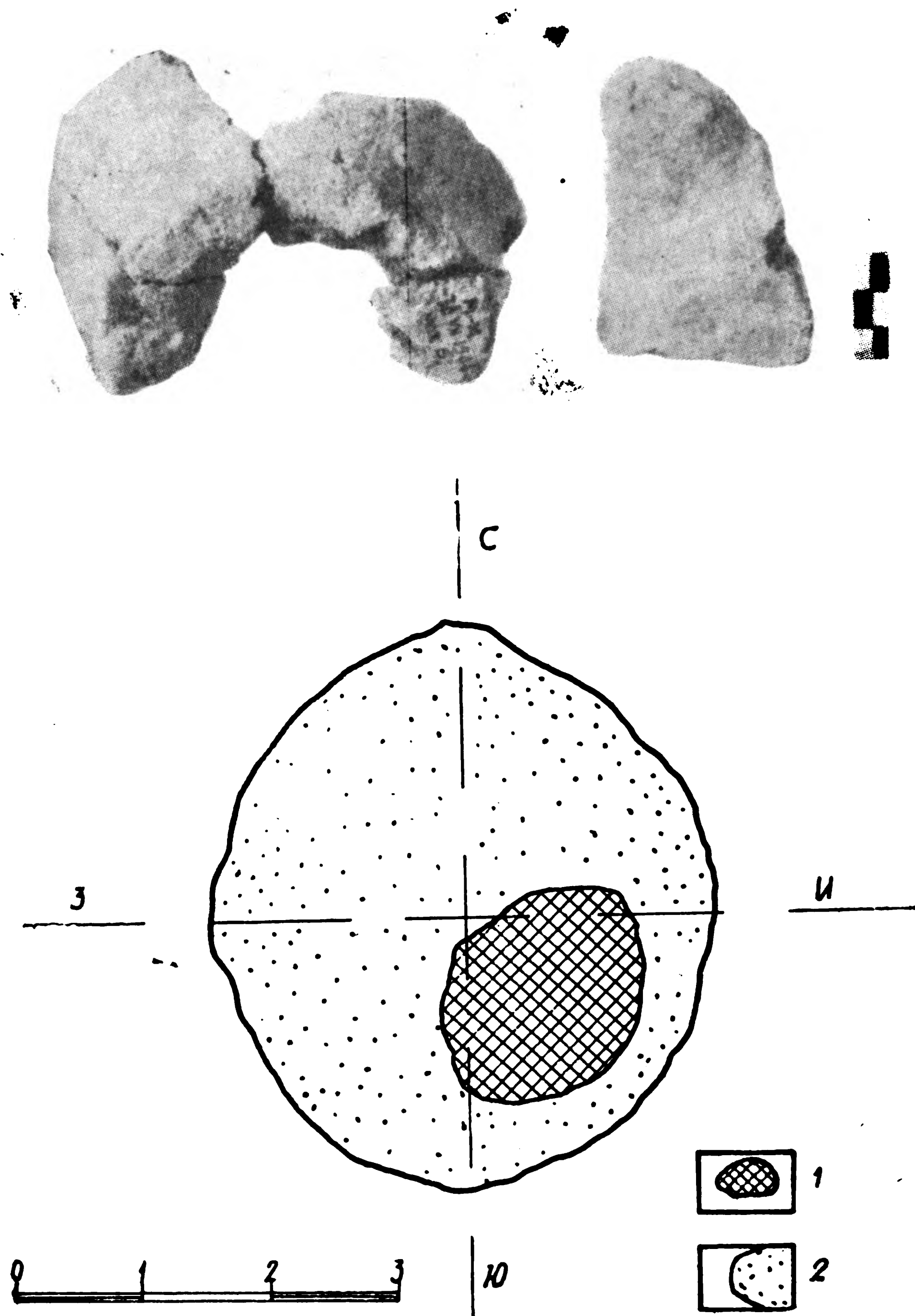
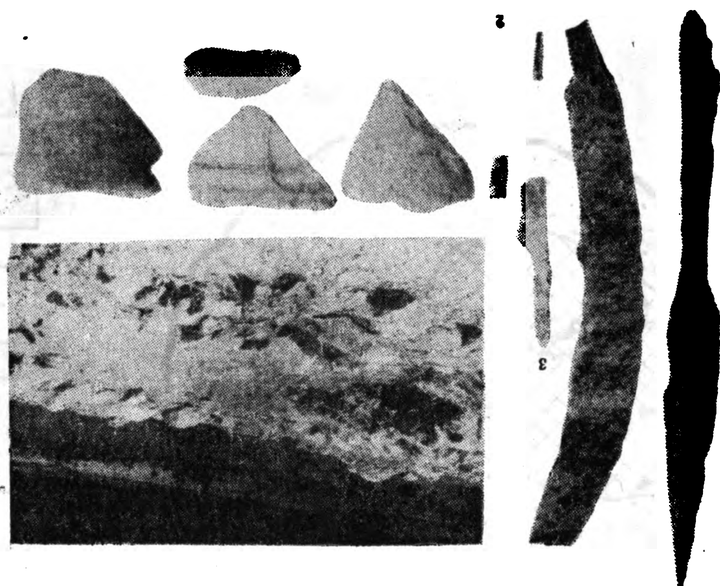

Табл. XVIII. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище
Табл. XVIII, некропол 5, могила 6 — план: *1* — фрагменти от керамика
Tabl. XVIII, nécropole 5, tumulus 6 — plan: *1* — fragments de céramique

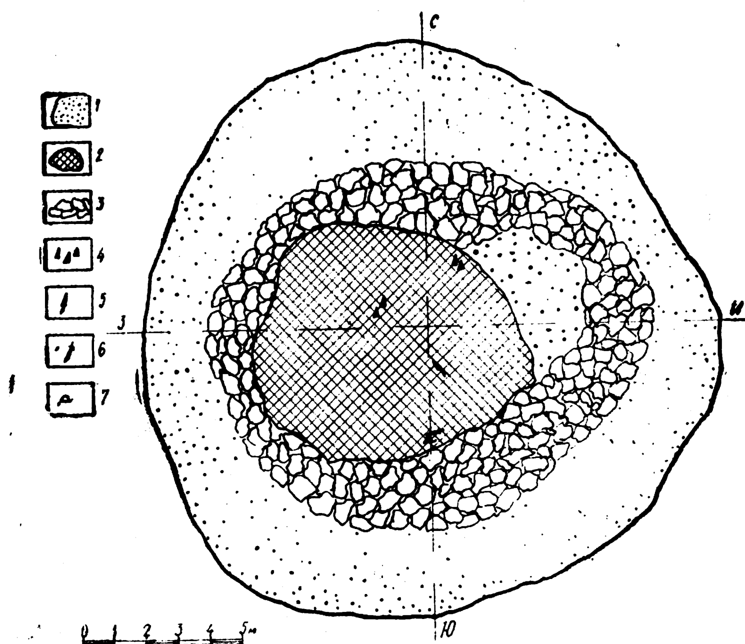

Табл. XIX. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — камъни; *4* — части от глинени съдове; *5* — връх на копие; *6* — меч; *7* — желязна фибула

Табл. XIX, некропол 5, могила 9 — план, общ вид на могилата: *1* и *1а* — връх на желязно копие; *2* — крив железен нож; *3* — части от желязно ножче; *4* — фрагменти от глинени съдове

Tabl. XIX, nécropole 5, tumulus 9 — plan, vue générale du tumulus: *1* et *1a* — pointe de lance en fer; *2* — couteau recourbé en fer; *3* — pièces de petit couteau en fer; *4* — fragments de vases en argile

С

З И

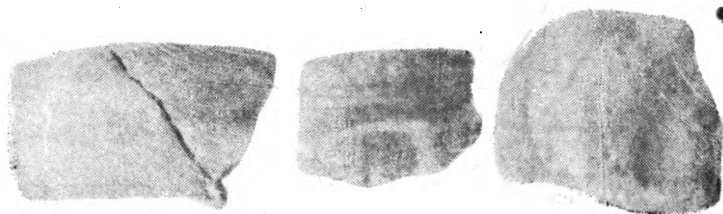
Ю

0 1 2 3 4 5м.

1 2 3 4 5 6

1

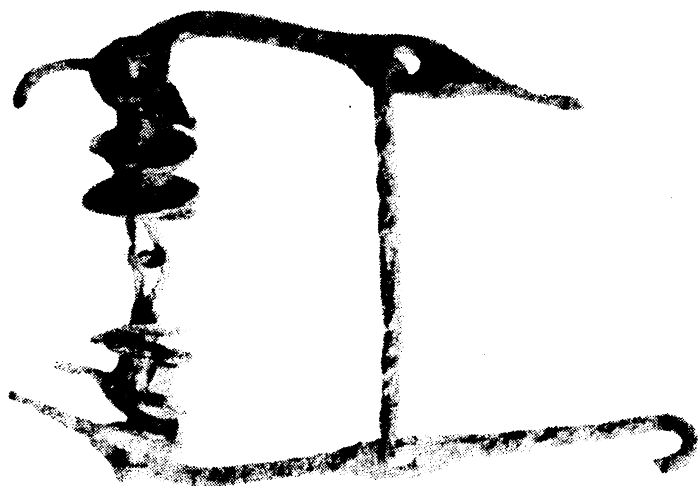

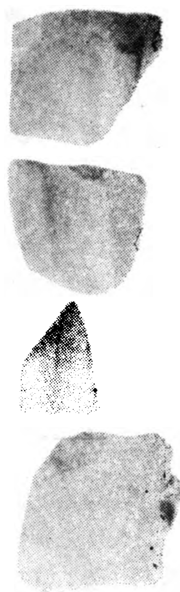
2

Табл. XX. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — бронзова фибула; *4* — бронзова халка; *5* — нож; *6* — части от глинени съдове

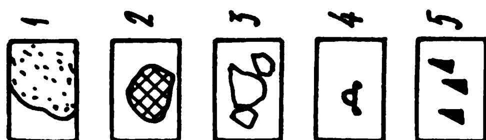
Табл. XX, некропол 5, могила 10 — план: *1* — крив железен нож; *2* — фрагменти от керамика

Tabl. XX, nécropole 5, tumulus 10 — plan: *1* — couteau recourbé en fer; *2* — fragments de céramique

2

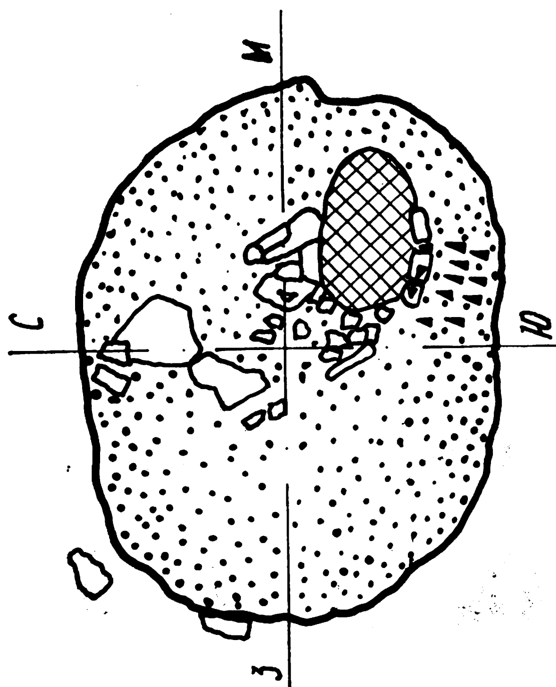

Табл. XXI. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — камъни; *4* — желязна юзда; *5* — части от глинени съдове

Табл. XXI, некропол 6, могила 1 — план и общ вид: *1* — желязна юзда; *2* — фрагменти от керамика

Tabl. XXI, nécropole 6, tumulus 1 — plan et vue générale: *1* — bride en fer; 2 — fragments de céramique

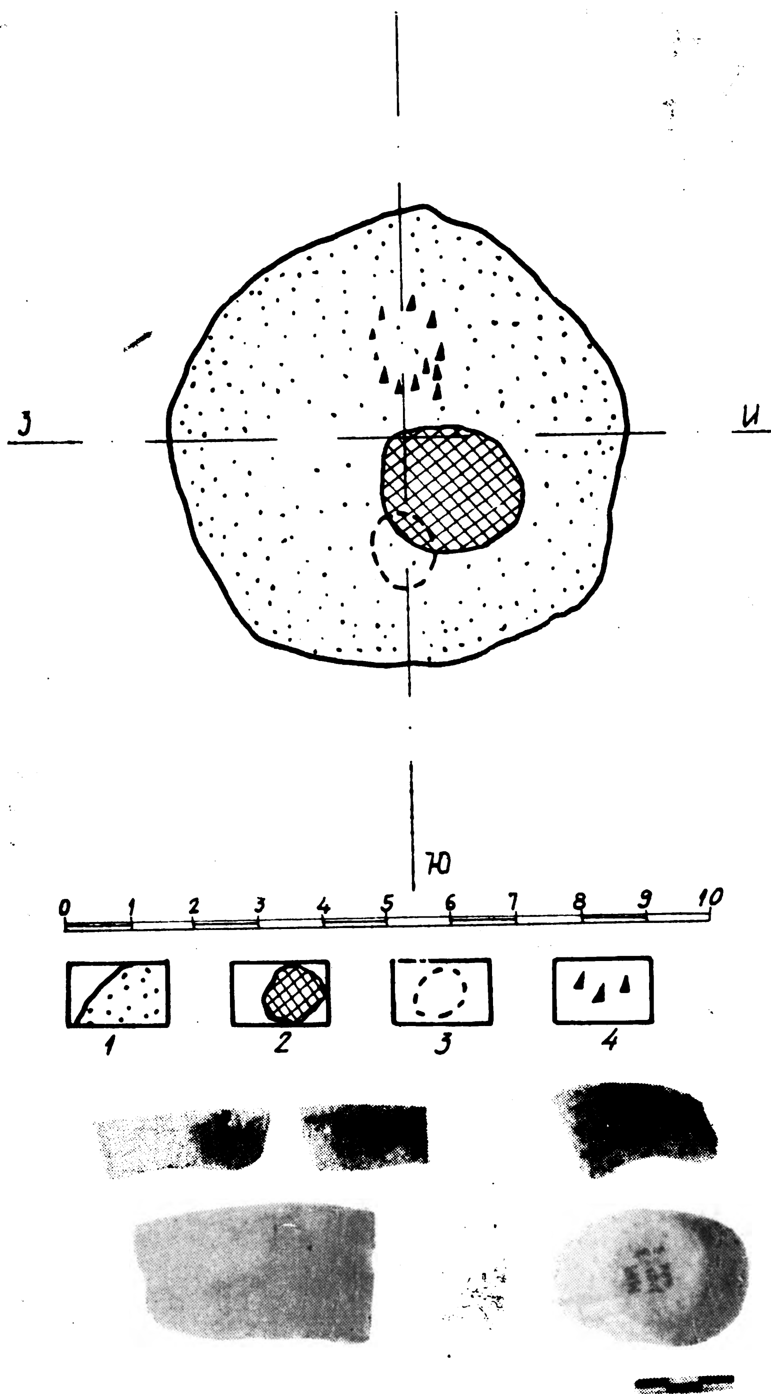
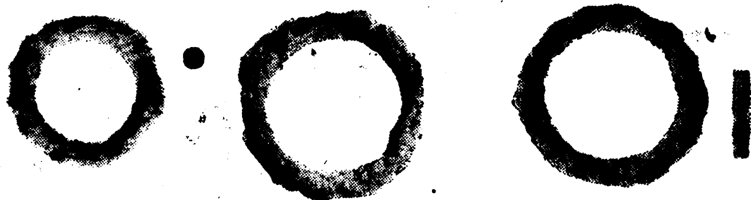

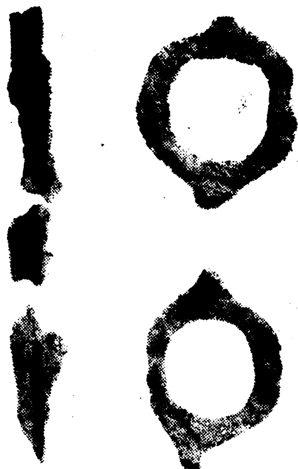
Табл. XXII. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — камъни; *4* — части от глинени съдове

Табл. XXII, некропол 6, могила 3 — план: *1* — фрагменти от керамика

Tabl. XXII, nécropole 6, tumulus 3 — plan: *1* — fragments de céramique

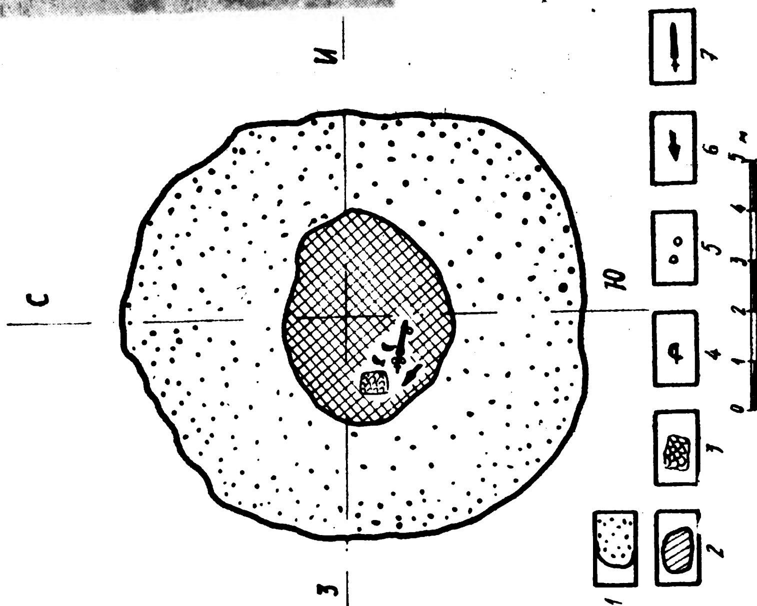

Табл. XXIII. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — камъни; *4* — желязна фибула; *5* — железни халки; *6* — връх на копие; *7* — нож

Табл. XXIII, некропол 6, могила 4 — план и общ вид: *1* — желязно копие; *2* — железни халки от колан; *3* — железни токи отколан

Tabl. XXIII, nécropole 6, tumulus 4 — plan et vue générale: *1* — lance en fer; *2* — anneaux de ceinture en fer; *3* — boucles de ceinture en fer

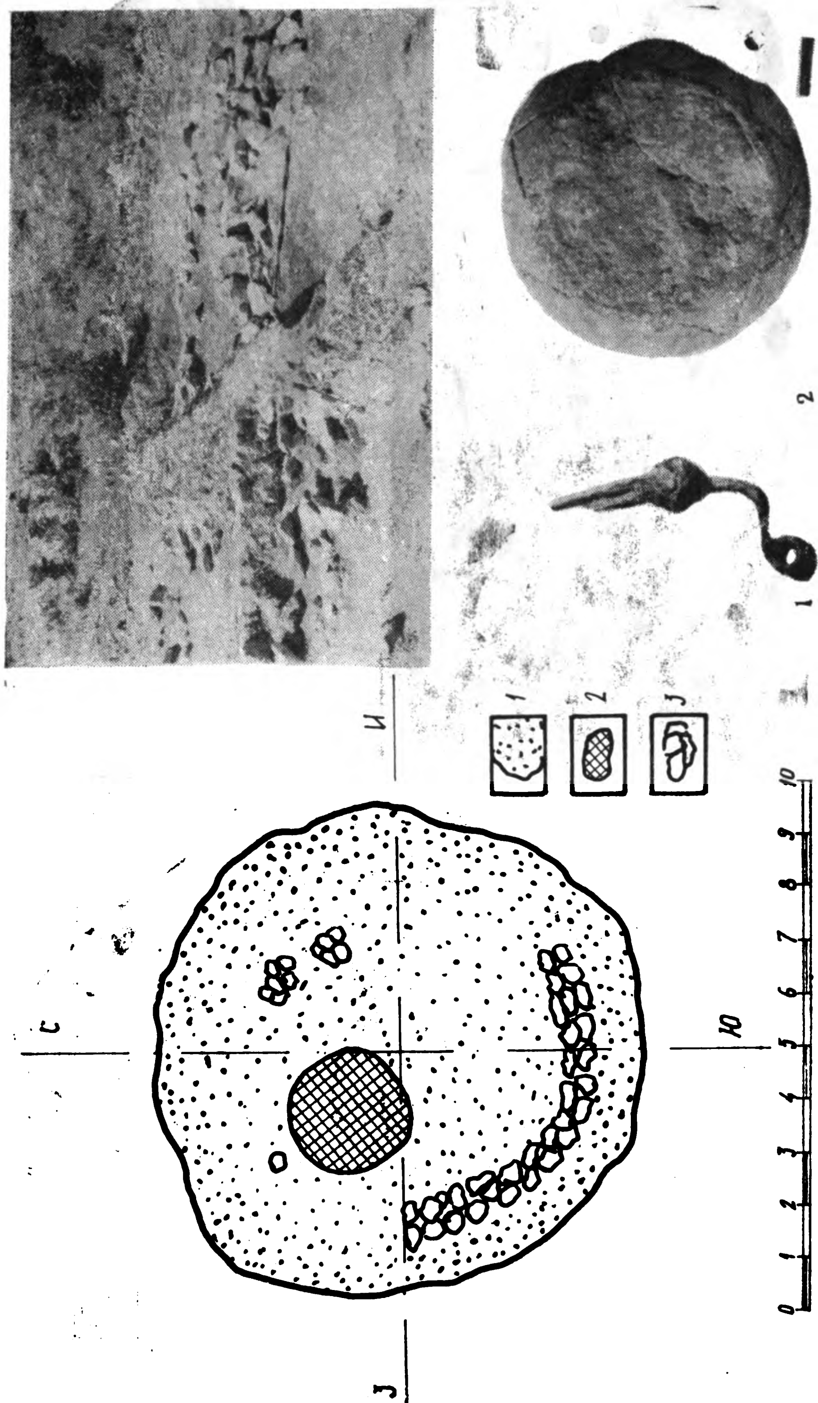

Табл. XXIV. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — камъни

Табл. XXIV, некропол 6, могила 6 — общ вид и план: *1* — желязна фибула; *2* — дъно на глинен съд

Tabl. XXIV, nécropole 6, tumulus 6 — vue générale et plan: *1* — fibule en fer; *2* — fond de récipient en argile

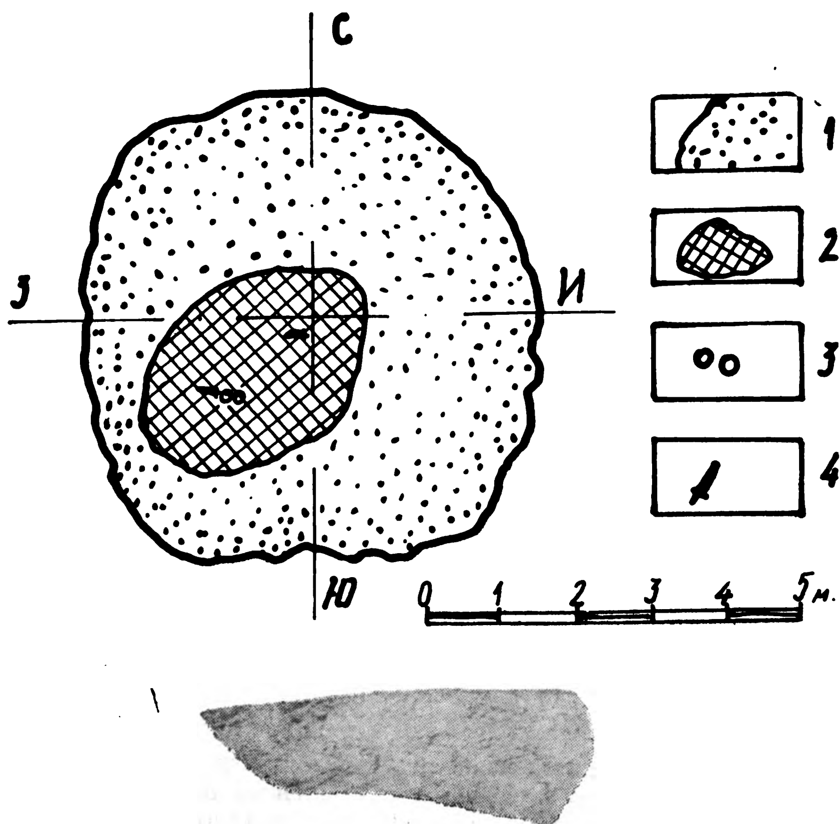

Табл. XXV. Легенда на скицата: *1* — пръст; *2* — огнище; *3* — железни халки; *4* — връх на нож
Некропол 6, могила 7 — план
Nécropole 6, tumulus 7 — plan

Табл. XXV, некропол 6, могила 8 — план: *1* — част от крив железен нож
Tabl. XXV, nécropole 6, tumulus 8 — plan:
1 — pièce d'un couteau recourbé en fer